

Seat No.	
-------------	--

**M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – I) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – I) (Old)
Geomorphology – I**

Day and Date : Monday, 21-4-2014
Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

Max. Marks : 100

- N.B.** : 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal marks.**
3) **Draw neat diagrams wherever necessary.**
4) **Use of stencils is allowed.**

1. A) Choose the correct alternative : 10
- 1) 'Present is a key to the past' was stated by _____
(Davis, Hutton, King)
 - 2) One of the basic concepts in geomorphology landscape is a function of structure, process and _____
(Time, Work, Activity)
 - 3) The average density of the 'core' of the earth is _____ grams per cubic centimeter.
(5.5, 11.09, 13.5)
 - 4) Prof. Suess has suggested the layering system of the earth's interior on the basis of _____
(Chemical composition, Density changes, Temperature variations)
 - 5) The concept of thermal connective currents was put forth by _____
(Pratt, Holmes, Airy)
 - 6) The forces which affect the crust of the earth are divided in to _____ broad categories on the basis of their source of origin.
(2, 4, 6)
 - 7) The slow movement of soil and rock debris which is not perceptible except extended observations, is called as _____
(Rock fall, Soil creep, Avalanch)
 - 8) _____ volcanoes constantly eject volcanic geomaterial.
(Active, Dorenant, Extinct)

- 9) Disintegration is a type of physical weathering
(Rusting, Granular, Carbonation)
- 10) When the density increases, the earthquake waves _____ their
velocity.
(Increase, Decrease, Do not change)

B) Fill in the blanks :

10

- 1) _____ is the science of landforms.
- 2) The book entitled 'Geographical Essays' was written by _____
- 3) According to _____ there is inverse-relationship between the
height of the relief features and the density of rocks.
- 4) The primary seismic waves are also called as _____
- 5) It is widely accepted that the fold mountains have come out of the

- 6) Clay is considered as the end product of _____
- 7) _____ of organic matter results in to the biotic weathering.
- 8) The gravitational movement of weathered rock debris is called as

- 9) A spouting water of a hot spring is known as _____
- 10) The place of _____ of an earthquake is called as a focus.

2. What is vulcanicity ? Describe the effects of vulcanicity with suitable examples. 20
3. Describe the interior of the earth in details. 20

OR

What are the endogenic forces ? Explain the role of faulting in landform
development.

20

4. Write short answers (**any two**) :

20

- 1) Explain the causes of physical weathering
- 2) Write in brief the nature of geomorphic study.
- 3) Explain in brief the concept of isostasy.
- 4) Describe the types of folds.

5. Write short notes (**any two**) :

20

- 1) Sial, Sima and Nife
- 2) Mass movements
- 3) Anthropogenic weathering
- 4) Contribution of W. M. Davis in geomorphic study.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) योग्य तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४) स्टेनसिल वापरास परवानगी आहे.

१. अ) योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) 'वर्तमान ही भूतकाळाची किल्ली आहे' असे _____ यांनी सांगितले.
(डेव्हीस, हटन, किंग)
- २) भूरूप शास्त्रा मध्ये 'भूरूप हे खडक, कारक आणि _____ यांचा एकचित्र परिणाम आहे' अशी एक मूलभूत संकल्पना आहे.
(वेळ, क्रिया, कार्य)
- ३) पृथ्वीच्या गाभ्याची सरासरी घनता _____ ग्रॅम/दर चौरस सेंटीमीटर आहे.
(५.५, ११.०९, १३.५)
- ४) प्रा. सूस यांनी _____ च्या आधारे असणारी पृथ्वीच्या अंतरंगाची स्तरीय रचना सुचविली आहे.
(रासायनिक घटक, घनतेतील बदल, तापमानातील फरक)
- ५) 'औष्णिक अभिसरण प्रवाहांची संकल्पना _____ यांनी मांडली.
(प्रॅट, होम्स, अेरी)
- ६) पृथ्वीच्या पृष्ठ भागावर परिणाम करकाच्या शक्तींचे उगमाच्या स्त्रोतावर आधारित _____ प्रमुख विभागा मध्ये वर्गीकरण केले आहे.
(२, ४, ६)
- ७) दीर्घ निरीक्षणा शिवाय दृव्य नहोणाऱ्या माती व खडकांच्या संथ हलाचीला _____ असे म्हणतात.
(दरड कोसळणे, मृदेचे सरपटणे, हिमप्रपात)
- ८) _____ प्रकारचे ज्वालामुखी सातत्याने ज्वालामुखीय पदार्थ बाहेर फेकतात.
(जिवंत, निद्रिस्त, मृत)
- ९) _____ विघटन हे कायिक विदारणाचा प्रकार आहे.
(गंजणे, कणाद, कार्बोनेशन)
- १०) जेव्हा घनता वाढते तेव्हा भूकंप लहरी आपला वेग _____
(वाढवतात, कमी करतात, बदलत नाहीत)

ब) गाळलेल्या जागा भरा :

१०

- १) _____ हे भूविशेषांचे शास्त्र आहे.
- २) 'जिऑग्राफिकल एस्सेज' हे पुस्तक _____ ने लिहिले.
- ३) _____ यांच्या मतानुसार भूमिस्वरूपांची उंची व खडकांची घनता यांचा व्यस्त संबंध असतो.
- ४) प्राथमिक भूकंप लहरींना _____ असेही म्हणतात.
- ५) वलीपर्वतांची निर्मिती _____ मधून झाली हे सर्वमान्य झाले आहे.
- ६) _____ निर्माण होणारे अतिसूक्ष्म कण (कले) हे शेवटचे उत्पादन मानले जाते.
- ७) सेंद्रीय घटकांचे _____ हे जैविक विदारण मानले जाते.
- ८) विदारण झालेल्या खडकांच्या तुकड्यांची गुरुत्वाकर्षणाने उताराच्या दिशेने होणारी हालचाल म्हणजेच _____
- ९) गरम पाण्याच्या झऱ्यांच्या उंच उसळणाऱ्या पाण्याला _____ म्हणतात.
- १०) भूकंपाच्या _____ स्थानाला फोकस म्हणतात.

२. ज्वालामुखीय क्रिया म्हणजे काय ? ज्वालामुखीय क्रियांचा परिणामांची सोदाहरण वर्णन करा. २०

३. 'पृथ्वीच्या अंतरंगाचे' सविस्तर वर्णन करा. २०

किंवा

'अंतर्गत' शक्ती म्हणजे काय ? भूरूपांच्या निर्मिती मध्ये प्रस्तर भंगांच्या असलेल्या सहभागाचे स्पष्टीकरण द्या. २०

४. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही २) : २०

- १) कायिका विदारणाच्या कारणांचे स्पष्टीकरण द्या.
- २) भूरूपशास्त्रीय अभ्यासाचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.
- ३) 'संतूलन' संकल्पना थोडक्यात सांगा.
- ४) वळ्यांचे/घड्यांचे प्रकार वर्णन करा.

५. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही २) : २०

- १) सियाल, सिमा, नीफे
- २) भूस्खलन (मास मूव्हमेंट)
- ३) मानव निर्मित विदारण
- ४) भूरूप शास्त्राच्या अभ्यासात डब्ल्यू. एम. डेव्हीस यांचा सहभाग.

Seat No.	
----------	--

**M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – II) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – VI) (Old)
Climatology – II**

Day and Date : Thursday, 24-4-2014

Max. Marks : 100

Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Draw neat diagrams and maps wherever necessary.**
3) **Use of map stencil is allowed.**
4) **Figures to the right indicate full marks.**

1. A) Choose the correct from the following alternatives : 10
- 1) Thornthwait's climatic classification are based on _____
a) Vegetation
b) Potential evapotranspiration
c) Evaporation
 - 2) Mohagany is the most valuable timber found in _____ forest.
a) Tropical rain forest b) Taiga c) Monsoon
 - 3) Koppen proposed his first classification in _____
a) 1800 b) 1900 c) 1950
 - 4) Dr. M. S. Randhawa divided India into _____ agriculture region.
a) 7 b) 11 c) 5
 - 5) The lower Ganga plain is covers the portion of _____
a) West Bengal State b) Bihar c) Kerala
 - 6) The average monthly temperature in tropical rainy forest are over _____ °C.
a) 18 b) 10 c) 15
 - 7) Paleo climatology is the study of _____
a) Plants b) Past c) Human body
 - 8) Minimum clothing zone of the world is _____
a) Humid tropical forest b) Taiga region c) Hot desert
 - 9) Precipitation evaporation and run of are the principle elements of _____
a) Water budget b) Land budget c) Atmosphere
 - 10) Koeppn's 1953 scheme was known as Koeppen Pohl's classification of world climate.
a) Geiger b) Triwarta c) Tayler

B) Fill in the blanks :

10

- 1) _____ is the study of climate of past.
- 2) _____ is the most valuable timber found in monsoon forest.
- 3) _____ drought is found in the desert area.
- 4) The most important ice centre in _____ were located in Scandinavia and the AIPs.
- 5) In Taiga region the average temperature of the coldest month is _____
- 6) W. Koppen belongs the country _____
- 7) For planning and development of agriculture the Planning Commission has divided India into _____ agriculture region.
- 8) In the Koppens climatic system polar climate is designated as _____
- 9) Air pollution is the two types _____ and _____
- 10) All the weather changes are closely related to _____

2. Describe Thornthwait's climate classification.

20

3. Describe the agroclimatic regions of India by the planning commission of India.

20

OR

Define paleoclimatology and describe the climatic change during the geological past.

4. Answer the following questions in short (**any two**) :

20

- A) Explain the different types of droughts.
- B) Urban heat island.
- C) Natural factors responsible for climatic change.
- D) The causes and effect of air pollution.

5. Write a short notes (**any two**) :

20

- 1) Global warming
- 2) Ozone depletion
- 3) Climate and clothing
- 4) Recent climatic change.

मराठी रूपांतर

१. अ) योग्य पर्याय निवडून खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : १०
- १) थॉर्नथ्वेटचे हवामानाचे वर्गीकरण या संकल्पनेवर आधारीत आहे _____
- अ) वनस्पती ब) बाष्पोसर्जन क्षमता क) बाष्पीभवन
- २) मोहगणी हे महत्त्वाचे लाकूड _____ आरण्यात आढळते.
- अ) विषुववृत्तीय आरण्याचा प्रदेश
ब) तैगा
क) मान्सून
- ३) कोपेनने त्याचे पहिले वर्गीकरण _____ मध्ये केले.
- अ) १८०० ब) १९०० क) १९५०
- ४) डॉ. एम. एस. रांधवा यानी भारताचे _____ शेती विभाग केले आहेत.
- अ) ७ ब) ११ क) ५
- ५) गंगा नदीचा शेवटचा सपाट प्रदेश व्यापलेले राज्य _____
- अ) पश्चिम बंगाल ब) बिहार क) केरळ
- ६) विषुववृत्तीय जास्त पावसाच्या प्रदेशात सरासरी महिन्याचे तापमान _____ अंशा पेक्षा जास्त आहे.
- अ) १८ ब) १० क) १५
- ७) पूरा हवामान शास्त्रात कशाचा अभ्यास केला आहे ?
- अ) वनस्पती ब) भूतकालीन घटना क) मानवी शरीर
- ८) कमीत कमी वस्त्राचा प्रदेश जगात _____ आहे.
- अ) विषुववृत्तीय आरण्ये ब) तैगा प्रदेश क) उष्ण वाळवंटी
- ९) पंर्जन्य बाष्पीभवन आणि _____ हे पाण्याचे प्रमुख घटक आहेत.
- अ) पाण्याचे वहन ब) जमिनीचे वहन क) वातावरण
- १०) कोपेनने १९५३ मध्ये केलेल्या कोपेन्स फोल्स हे जागतिक हवामानाचे वर्गीकरण केले त्यास _____ म्हणतात.
- अ) जेईजर ब) त्रिवाता क) टेलर

ब) रिकाम्या जागा भरा :

१०

- १) _____ भूतकालीन घटनांचा अभ्यास केला जातो.
- २) _____ हे मान्सून आरण्याच्या प्रदेशातील मौल्यवान वृक्ष आहे.
- ३) _____ दुष्काळ हा वाळवंटी प्रदेशात असतो.
- ४) _____ मधील महत्त्वाचे बर्फ केंद्र हे स्कॅडेनेव्हीया आणि आल्प्स या ठिकाणी स्थापित झाले आहे.
- ५) तैगा प्रदेशात सरासरी किमान तापमान _____ असते.
- ६) डब्ल्यू कोपेन हा _____ देशाचा होता.
- ७) भारतीय शेती नियोजन आणि विकासासाठी नियोजन आयोगाने भारताचे किती शेती विभाग तयार केले आहेत ?
- ८) कोपेन यानी ध्रुवीय हवामानास दिलेले नाव.
- ९) हवा प्रदूषणाचे दोन प्रकार _____ आणि _____
- १०) सर्व हवामान बदल _____ शी संबंधित आहेत.

२. थॉर्नथ्वेट यांचे हवामानाचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.

२०

३. भारतीय नियोजन मंडळाने केलेल्या शेती हवामान विभागाचे वर्णन करा.

२०

किंवा

पूरा हवामानशास्त्र विषद करा आणि भूवैज्ञानिक भूतकालातील हवामान बदलाची चर्चा करा.

२०

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (फक्त दोन) :

२०

- अ) दुष्काळाचे विविध प्रकार विषद करा.
- ब) नागरी उष्ण हवामान
- क) हवामान बदलाचे जबाबदार नैसर्गिक घटक
- ड) हवाप्रदूषणाची कारणे व परिणाम.

५. टीपा लिहा (फक्त दोन) :

२०

- १) जागतिक तापमान वाढ
- २) ओझोन क्षय
- ३) हवामान आणि वस्त्र
- ४) अलीकडील हवामानातील बदल.

Seat No.	
----------	--

**M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – II) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – VIII) (Old)
Population Geography**

Day and Date : Tuesday, 29-4-2014

Max. Marks : 100

Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal (twenty) marks.**
3) **Draw neat and labelled diagrams and maps wherever necessary.**
4) **Use of map stencils is allowed.**
5) **Figures to the right indicate full marks.**

1. A) Fill in the blanks with appropriate words those given in the bracket. **10**
- 1) _____ introduced a separate branch of Population Geography in 1953.
(John I. Clarke, Thomas R. Malthus, Gleen T. Trewartha)
- 2) _____ is the single official source of population data on large scale.
(The Census, The Vital Registration, Demographic Year Book)
- 3) _____ do not conduct census regularly.
(U.S.A., U.K., Afghanistan)
- 4) Arithmetic density of population is the ratio between total population and _____
(Total area, Total agricultural land, Total income)
- 5) A ratio between two sexes at the time of innumeration is called as _____ sex ratio.
(Primary, Secondary, Tertiary)
- 6) Crude Birth Rate means number of births in a year per _____ population.
(100, 1,000, 10,000)

- 7) In the third stage of demographic transition _____
(birth rate is high and death rate is also high, birth rate is low but death rate is high, birth rate is low and death rate is also low)
- 8) According to 'National Population Policy -2000', India's population will be stabilised in _____
(2041, 2045, 2051)
- 9) According to Malthus the substances in a region increase in _____ ratio.
(arithmetic, geometric, algebraic)
- 10) India has to support _____ % of the world's total population.
(2.46, 16.87, 20.91)

- B) Answer the following questions in **one** sentence : **10**
- 1) Which is the secondary source of population data ?
 - 2) Which state in India is leading in population density ?
 - 3) Which is the sparsely populated continent of the world ?
 - 4) What do you mean by secondary sex ratio ?
 - 5) Which country is the classic example where demographic relief is opposite of its physiographic relief ?
 - 6) Define fertility ratio.
 - 7) Who propounded the 'Theory of Demographic Transition' in 1945 ?
 - 8) What is meant by 'Optimum Population' ?
 - 9) What is meant by infant mortality rate ?
 - 10) Name the Indian state which has the lowest population.

2. Define Population Geography and explain its scope and significance. **20**

3. A) How physical factors affect the distribution of population in the world ?
Elaborate your answer with suitable examples. **20**

OR

B) Explain in brief 'India's National Population Policy-2000'. **20**

4. Write short answers on **any two** of the following : **20**

- 1) Explain the various determinants of fertility.
- 2) Critically examine the Theory of demographic transition.
- 3) Describe the various sources of population data.
- 4) Explain with suitable examples the concept of over population.

5. Write short notes on **any two** of the following :

20

- 1) The census.
- 2) Population problems in India.
- 3) Malthusian Theory of Population.
- 4) Population distribution in India.

मराठी रूपांतर

१. अ) कंसातील योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

१०

- १) १९५३ मध्ये लोकसंख्या भूगोलाच्या वेगळ्या शाखेचा प्रारंभ _____ यांनी केला.
(जॉन आय. क्लार्क , थॉमस आर. माल्थस, ग्लिन टी.त्रिवार्था)
- २) मोठ्या प्रमाणावर लोकसंख्येची आकडेवारी मिळविण्याचा प्रमुख स्रोत _____ होय.
(जनगणना अहवाल, जन्म-मृत्यू नोंदणी अहवाल, लोकसंख्याविषयक वार्षिक अहवाल)
- ३) _____ देशात नियमितपणे जनगणना केली जात नाही.
(संयुक्त संस्थाने, यू.के., अफगाणिस्तान)
- ४) एकूण लोकसंख्या आणि _____ यांच्या गुणोत्तराला लोकसंख्येची घनता म्हणतात.
(एकूण क्षेत्रफळ, एकूण शेती क्षेत्र, एकूण उत्पन्न)
- ५) जनगणनेच्या वेळी दोन लिंगांमध्ये असणाऱ्या गुणोत्तराला _____ लिंगदर म्हणतात.
(प्राथमिक, द्वितीयक, तृतीयक)
- ६) एका वर्षात _____ लोकसंख्येमध्ये एकूण जन्मनाऱ्यांच्या संख्या प्रमाणांलाकच्या जन्मदर (CBR) म्हणतात.
(१००, १,०००, १०,०००)
- ७) लोकसंख्या संक्रमणाच्या तिसऱ्या टप्प्यात _____
(जन्मदर जास्त तसेच मृत्यूदरही जास्त असतो, जन्मदर कमी तर मृत्यूदर जास्त असतो, जन्मदर कमी आणि मृत्यूदरही कमी असतो)
- ८) 'भारताचे राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण-२०००' नुसार भारताची लोकसंख्या इ.स. _____ मध्ये स्थिर होईल.
(२०४१, २०४५, २०५१)

९) माल्थसच्या मते एखाद्या प्रदेशातील साधनसंपत्ती _____ पद्धतीने वाढते.
(गणितीय, भूमितीय, बीजगणितीय)

१०) एकूण जागतिक लोकसंख्येत भारताचा वाटा _____ % आहे.
(२.४६, १६.८७, २०.९१)

ब) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे द्या :

१०

१) लोकसंख्या विषयक आकडेवारी मिळविण्याचा द्वितीयक स्रोत कोणता ?

२) भारतात सर्वाधिक लोकसंख्येची घनता असणारे राज्य कोणते ?

३) जगातील सर्वात विरळ लोकवस्तीचे खंड कोणते ?

४) द्वितीयक लिंग गुणोत्तर / लिंगप्रमाण म्हणजे काय ?

५) प्राकृतिक उठावाच्या विरुद्ध लोकसंख्या विषयक उठाव असणारे सर्वोत्तम उदाहरण असणारा देश कोणता ?

६) जनन प्रमाणाची व्याख्या द्या.

७) १९४५ मध्ये 'लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत कोणी मांडला ?

८) इष्टतम लोकसंख्या म्हणजे काय ?

९) अर्भक मृत्यूदर म्हणजे काय ?

१०) भारतात सर्वात कमी लोकसंख्या असणारे राज्य कोणते ?

२. लोकसंख्या भूगोलाची व्याख्या सांगून त्याची व्याप्ती व महत्त्व विशद करा.

२०

३. अ) जागतिक लोकसंख्या वितरणावर प्राकृतिक घटकांचा कसा परिणाम होतो ? तपशिलवार सोदाहरण सांगा.

२०

किंवा

ब) 'भारताचे लोकसंख्याविषयक राष्ट्रीय धोरण-२०००' चे थोडक्यात विश्लेषण करा.

४. खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

२०

१) जनन प्रमाणावर परिणाम करणाऱ्या विविध घटकांचे वर्णन करा.

२) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांताचे टीकतमक परिक्षण करा.

३) लोकसंख्या विषयक आकडेवारी मिळविण्याच्या विविध स्रोतांची सविस्तर माहिती द्या.

४) अतिरीक्त लोकसंख्या ही संकल्पना उदाहरणासह स्पष्ट करा.

५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोवर टीपा लिहा.

२०

१) जनगणना अहवाल

२) भारतातील लोकसंख्याविषयक समस्या

३) माल्थसचा लोकसंख्याविषयक सिद्धांत

४) भारतातील लोकसंख्येचे वितरण.

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – II) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – V) (New)
Geomorphology – II (CGPA Pattern)

Day and Date : Tuesday, 22-4-2014
Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Draw neat diagrams wherever necessary.**
3) **Use of stencils is allowed.**
4) **All questions carry equal marks.**
5) **Figures to the right indicate full marks.**

1. A) Choose the correct alternatives given in the bracket : 7
- 1) The jig saw fit means the similarities between the coastlines and joining together of _____
(Australia and Asia, Africa and South America, N. America and Asia)
 - 2) The term 'plate' was first used by Canadian geophysicist _____
(J. T. Wilson, A. H. Strahler, W. J. Morgan)
 - 3) Stalagmites are unique features of _____ topography.
(Glacier, Karst, Marine)
 - 4) Drumlins are associated with _____ topography.
(Aeolian, Glacier, Marine)
 - 5) Slope replacement theory was postulated by _____
(W. M. Davis, W. Penck, A. Wood)
 - 6) Lifting and rolling of sand is deflation, occurred in _____ region.
(Glaciated, arid, humid)
 - 7) According to plate tectonic concept earth consists of _____ major plates.
(4, 6, 5)

B) Fill in the blanks :

7

- 1) The _____ and ocean are the first order of landforms.
- 2) The water surrounded by pangea was called by wegner as _____
- 3) Deltas are developed in the _____ stage of river.
- 4) Landscape is a function of structure, process and _____
- 5) 'Barkhans' are produced due to _____ work of wind in the arid region.
- 6) Harbours are protected by construction of _____
- 7) _____ geomorphology is concerned with applying geomorphic expertise to the solution of problem.

2. Explain the Wegners continental drift theory. **14**

3. A) Describe the concept of Wood about slope development.

OR

14

B) State in brief landform created erosional and depositional work of river (fluvial).

4. Write short answers for the following questions (**any two**) : **14**

- 1) Plate tectonic theory
- 2) Glacial erosional landforms
- 3) Marine depositional landforms
- 4) Branches of applied geomorphology.

5. Write short notes (**any two**) : **14**

- 1) Views of penck on slope development
- 2) Characteristics of continents and oceans
- 3) Sand dunes
- 4) Natural hazard management.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
4) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
5) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. अ) कंसातील अचूक पर्याय निवडून खालील वाक्य पूर्ण करा. 7
- 1) जीग सॉ. फीट म्हणजे _____ किनारपट्टीतील समानता व एकत्र जोडणे होय.
(ऑस्ट्रेलिया व आशिया, आफ्रिका आणि दक्षिण अमेरिका, उ. अमेरिका व आशिया)
- 2) _____ या कॅनेडीयन भू-भौतिक शास्त्रज्ञाने सर्व प्रथम भूमंच (Plate) ही संज्ञा मांडली.
(जे. टी. विल्सन, ए. एच् . स्ट्रॅह्लर, डब्लू . जे. मॉर्गन)
- 3) उर्ध्वमुखी लवणस्तंभ (Stalagmites) या भूमीस्वरूपाची निर्मिती _____ या प्रदेशात होते.
(हिमनदी, कार्स्ट, सागरी)
- 4) हिमोढगिरी हा भू-आकार _____ च्या संबंधीत आहे.
(वारा, हिमनदी, सागरी)
- 5) उतार बदलाचा (स्लोप रिप्लेसमेंट) सिद्धांत _____ यांनी मांडला.
(डब्लू. एम् . डेव्हीस, डब्लू . पेंक, ए. वूड)
- 6) अपवहन सखलीकरण म्हणजे वाऱ्याच्या खनन कार्यात वाळूचे उचलणे व वहन होणे अशी क्रिया _____ प्रदेशात आहे.
(हिम, शुष्क, आर्द्र)
- 7) भूविवर्तनीका संकल्पनेनुसार पृथ्वीचे प्रमुख _____ भूमंच आहेत.
(4, 6, 5)

ब) गाळलेल्या जागा भरा :

7

- 1) _____ आणि महासागर हे प्रथम श्रेणीचे भूस्वरूप आहेत.
- 2) पँजीयाच्या सभोवतालच्या पाण्याला वेगनरने _____ असे संबोधले आहे.
- 3) भीभूज प्रदेश हे नदीच्या _____ आवस्थेत विकसीत होतात.
- 4) भूदृष्य (Landscape) म्हणजे संरचना, प्रक्रिया आणि _____ यांचे कार्य आहे.
- 5) बारखनची निर्मिती शुष्क प्रदेशातील वाऱ्याच्या _____ कार्यामुळे होते.
- 6) बंदराचे संरक्षण _____ बांधून केले जाते.
- 7) भूरूप शास्त्रांच्या समस्यांच्या निराकरणासाठी वापर केला जातो याला _____ भूरूप शास्त्र असे म्हणतात.

2. वेगनरचा भूखंड वहन सिद्धांत स्पष्ट करा.

14

3. अ) वूड यांचे उतार विकासासंबंधीचे विचार वर्णन करा.

किंवा

14

ब) प्रवाही पाण्याच्या/नदीच्या खनन व संचयन कार्यामुळे निर्माण होणाऱ्या भूआकारांचा थोडक्यात वृत्तांत द्या.

4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) :

14

- 1) भूमंच विवर्तनिका सिद्धांत
- 2) हिमनदीच्या खनन कार्यामुळे निर्माण होणारे भूआकार
- 3) सागरातील संचयन कार्यामुळे निर्माण होणारी भूरूपे
- 4) उपयोजित भू-रूप शास्त्राच्या शाखा.

5. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

14

- 1) पेंक यांचे उतार विकास संबंधीचे विचार
- 2) भूखंड व महासागर यांची वैशिष्ट्ये
- 3) वाळूच्या टेकड्या/वालुकागिरी
- 4) नैसर्गिक आपत्ती व्यवस्थापन.

Seat No.	
----------	--

**M.A./M.Sc. (Semester – II) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – VI) (New) (CGPA Pattern)
Climatology – II**

Day and Date : Thursday, 24-4-2014
Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

Max Marks : 70

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Draw neat diagrams and maps wherever necessary.**
3) **Use of map stencil is allowed.**
4) **Figures to the right indicate marks.**

1. A) Complete the following sentences by choosing correct alternative given below : **7**
- 1) Koeppen used _____ letter symbol to denote tropical humid climate.
(1) AF 2) AM 3) AR)
 - 2) The climatic classification made by _____ are based on potential evapotranspiration.
(1) Koeppen 2) Thornthwait 3) Trewartha)
 - 3) Dr. M.S. Randhaw divided India into _____ agriculture region.
(1) 5 2) 7 3) 9)
 - 4) Thornthwait climatic classification is based on precipitation effectiveness and _____ efficiency.
(1) Thermal 2) Humidity 3) Physical)
 - 5) _____ is the most valuable timber found in monsoon forests.
(1) Sagwan 2) Mohagany 3) Redwood)
 - 6) _____ is the dominant crop of north eastern agro climatic region in India.
(1) Wheat 2) Sugar 3) Rice)
 - 7) The last great ice age was existed in _____ period.
(1) Miocene 2) Triassic 3) Pleistocene)

B) Fill in the blanks :

7

- 1) In the Koeppen climatic system polar climate is designated as _____
- 2) The lower Ganga plain region is cover the portion of _____
- 3) Air pollution is two types _____
- 4) Local level climates are called as _____ climate.
- 5) _____ climatology deals with the function of human body.
- 6) The average monthly temperature in tropical rainy forest is over _____ °C.
- 7) _____ draw is found in the desert area.

2. Describe the agrocimatic region of India by the planning commission of India. 14

3. Describe W. Koppens climatic classification. 14

OR

Define Paleo climatology and describe the recent climatic changes. 14

4. Answer the following questions in short (**any two**) : 14

- 1) Explain the different types of drought.
- 2) The causes and effect of air pollution.
- 3) Explain the effect of climate on human health and comfort.
- 4) Thornthwaites 1948 classification.

5. Write a short notes on (**any two**) : 14

- 1) Ozone depletion
- 2) Globle warming
- 3) Monsoon climatic region
- 4) Urban climate and heat island.

मराठी रूपांतर

१. अ) योग्य पर्याय निवडून पुढील वाक्ये पूर्ण करा :

७

- १) कोपेन यानी _____ या आद्याक्षराचा उष्ण कटीबधीय हवामानासाठी उपयोग केला.
(१) ए.एफ. २) ए.एम. ३) ए.आर.)
- २) बाष्पोत्सर्जन क्षमता यावर आधारीत हवामानाचे वर्गीकरण _____ यानी तयार केले.
(१) कोपेन २) थॉर्नथ्वेट ३) त्रिवार्ता)
- ३) डॉ. एम. एस. रांधवा यानी भारताचे _____ शेती विभाग केले आहेत.
(१) ५ २) ७ ३) ९)
- ४) थॉर्नथ्वेटचे हवामानाचे वर्गीकरण वृष्टी परीणामकारकता आणि _____ कार्यक्षमता यावर अवलंबूक आहे.
(१) तापमान २) आर्द्रता ३) प्राकृतीक)
- ५) _____ हे मौल्यवान लाकूड मोसमी वनात सापडते.
(१) सागवान २) मोहगनी ३) रोजवूड)
- ६) _____ हे पीक भारताच्या उत्तर पूर्व शेती हवामान प्रदेशात आहे.
(१) गहू २) साखर ३) तांदूल)
- ७) शेवटचे बृहत हिमयुग _____ या कालावधीत येते.
(१) मायोसीन २) ट्रायसिक ३) प्लाइस्टोसीन)

ब) रिकाम्या जागी योग्य शब्द भरा :

७

- १) कोपेन यानी द्वितीय हवामानास दिलेले नाव _____
- २) गंगा नदीया शेवटचा सपाट प्रदेश व्यापलेले राज्य _____
- ३) हवा प्रदूषणाचे दोन प्रकार _____
- ४) स्थानिक प्रदेशातील हवामानाचा कालावधी _____
- ५) _____ हवामानशास्त्राचा मानवी कार्याशी संबंध आहे.
- ६) विषूवृत्तीय जास्त पावसाच्या प्रदेशात सरासरी महिण्याचे तापमान _____ अंशा पेक्षा जास्त आहे.
- ७) _____ दुष्काल हा नेहमी वालवंरी प्रदेशक आढळते.

- २ भारतीय नियोजन मांडळाने केलेले शेती हवामान विभागाचे वर्णन करा. १४
३. डब्ल्यू कोपेनचे हवामानाचे वर्गीकरण विषद करा. १४
- किंवा**
- पूरा हवामानशास्त्राची माहिती सांगून अलीकडील हवामानातील बदल सांगा. १४
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (फक्त दोन) : १४
- १) दुष्काळाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- २) हवाप्रदूषणाची कारणे व परीणाम सांगा.
- ३) हवामानाचा मानवी शरीर व सुख यावर होणारा परीणाम.
- ४) थॉर्नथ्वेटचे १९४८ चे हवामानाचे वर्गीकरण.
५. टीपा लिहा (फक्त दोन) : १४
- १) ओझोन क्षय.
- २) जागतीक तापमान वाढ
- ३) मोसमी हवामान प्रदेश
- ४) नागरी हवामान आणि उष्ण बेटे
-

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – II) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – VII) (New) (C.G.P.A. Pattern)
Regional Geography of India

Day and Date : Saturday, 26-4-2014

Max. Marks : 70

Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Use of stencils is allowed.**
3) **Figures to the right indicate full marks.**
4) **Draw neat diagrams wherever necessary.**

1. A) Choose the correct alternative given in the bracket :

7

- 1) Lakshadweep Islands are located in
(Arabian Sea, Indian Ocean, Bay of Bengal)
- 2) The region delineated on the basis of population features are known as _____ region.
(historical, physical, demographic)
- 3) _____ is the largest petroleum producing in India.
(Bombay High, Ankleshwar, Naharkatiya)
- 4) _____ soil occupies highest percentage in all types of soil.
(Desert, Alluvial, Black)
- 5) The first cotton textile industry was established India in
(Solapur, Nagpur, Mumbai)
- 6) _____ is the capital of Chattisgarh.
(Ranchi, Raipur, Dehradun)
- 7) _____ sub-divided India into 7 climatic divisions.
(Stamp, Koppen, Trewartha)

B) Fill in the blanks :

7

- 1) _____ carved out of Bihar State.
- 2) _____ is the oldest range of the Himalayas.
- 3) _____ National Park is situated in the Jharkhand.
- 4) The largest production of Manganese in India is _____
- 5) Narmadha is the _____ flowing river in India.
- 6) Planning Commission divided India into _____ agro-climatic regions.
- 7) _____ crops grown in the highest area in India.

2. Give a brief account of Agro-climatic regions of India. **14**

3. Describe in detail the distribution and production of Petroleum in India. **14**

OR

What are the basis of Regionalization ? How demography helps in regionalization of the region ?

4. Write short answers for the following questions (**any two**). **14**

- 1) Give an account of Rice production of India.
- 2) Describe the major industrial regions of India.
- 3) Write a geographical essay on Chattisgarh State.
- 4) Give an account of canals irrigation in India.

5. Write short notes (**any two**). **14**

- 1) Location of India.
- 2) Ironore production in India.
- 3) The concept of Macro regions.
- 4) Drainage system in Peninsular India.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व नकाशे काढा.

1. अ) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

7

- 1) लक्षद्वीप बेट हे _____ स्थित आहे.
(अरबी समुद्रात, हिंदी महासागरात, बंगालचा उपसागरात)
- 2) लोकसंख्या वैशिष्ट्यानुसार वर्णनीत केलेल्या विभागास _____ उसे संबोधतात.
(ऐतिहासिक, प्राकृतिक, लोकसंख्याशास्त्रीय)
- 3) _____ येथे भारतात पेट्रोलियमचे सर्वात जास्त उत्पादन होते.
(बॉम्बे हाय, अंकलेश्वर, नहारकटीया)
- 4) _____ मृदेची टक्केवारी इतर मृदा प्रकाराच्या तुलनेत सर्वात जास्त आहे.
(वाळवंटी, गाळाची, काळी)
- 5) भारतातील पहिली सुती कापडगिरणी _____ येथे उभारण्यात आली.
(सोलापूर, नागपूर, मुंबई)
- 6) _____ ही छत्तीसगड राज्याची राजधानी आहे.
(रांची, रायपूर, डेहराडून)
- 7) _____ यानी भारताचे 7 हवामानविषय उपविभाग पाडलेले आहेत.
(स्टॅम्प, कोपेन, त्रिवार्था)

ब) गाळलेल्या जागा भरा.

7

- 1) बिहारमधून वेगळे झालेले राज्य _____ होय.
- 2) _____ हि हिमालयातील सर्वात प्राचीन रांग आहे.
- 3) _____ राष्ट्रीय अभयारण्य हे झारखंड मध्ये स्थित आहे.

- 4) _____ राज्यात भारतातील मँगनीजचे सर्वात जास्त उत्पादन घेतले जाते.
- 5) नर्मदा ही भारतातील _____ वाहिनी नदी आहे.
- 6) नियोजन आयोगाने भारताचे _____ कृषी हवामान विभागात विभागणी केलेली आहे.
- 7) भारतामध्ये _____ हे पीक सर्वात जास्त क्षेत्रात घेतले जाते.

2. भारतातील कृषी हवामान प्रदेशाचा थोडक्यात आढावा घ्या. 14

3. भारतातील खनिजतेलाचे वितरण व उत्पादन याविषयी सविस्तर वर्णन करा. 14

किंवा

प्रादेशिकीकरणाचे आधार कोणते आहेत ? लोकसंख्याशास्त्राचा यासाठी कसा उपयोग होतो ते सांगा ?

4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : 14

- 1) भारतातील तांदूळ उत्पादनाचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- 2) भारतातील प्रमुख औद्योगिक प्रदेशाचे वर्णन करा.
- 3) छत्तीसगड राज्यावर भौगोलिक निबंध लिहा.
- 4) भारतातील कालवा जलसिंचनाची माहिती विशद करा.

5. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : 14

- 1) भारताचे स्थान
- 2) भारतातील लोहखनिज उत्पादन
- 3) विशाल प्रदेश ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- 4) द्वीपकल्पीय भारतातील जलप्रणाली.

Seat No.	
-------------	--

**M.A./M.Sc. I (Semester – II) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper VIII) (New) (CGPA Pattern)
Population Geography**

Day and Date : Tuesday, 29-4-2014

Max. Marks : 70

Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

- Instructions :** i) **All questions are compulsory.**
ii) **All questions carry equal marks.**
iii) **Draw neat diagrams wherever necessary.**
iv) **Use of stencils is allowed.**

1. A) Fill in the blanks with appropriate words those given in the bracket. 7
- 1) The word 'census' is derived from the _____ word.
(Latin, Greek, Roman)
 - 2) Density of population refers as a ratio between population and _____
(Agricultural land, Total land area, Forest area)
 - 3) Crude death rate means number of deaths in a year per _____
population.
(100000, 10000, 1000)
 - 4) _____ is the under population country.
(India, China, Australia)
 - 5) The book entitled 'A Geography of Population; World Pattern's' is written
by _____
(G. T. Trewartha, T. L. Smith, V. C. Sinha)
 - 6) Largest world population is concentrated at _____ region.
(Plain, Plateau, Mountain)
 - 7) When a country's population is high than the resource material in it, the
population is called as _____
(Over population, Optimum population, Under population)

B) Answer the following question in **full** sentence only. **7**

- 1) _____ census method is used in U.K.
- 2) _____ is the largest population country in the world.
- 3) As per demographic transition theory early transition stage is characterized as high birth rate and _____ death rate.
- 4) _____ have implemented family planning policy strictly than India.
- 5) _____ of England is called as father of demography.
- 6) The _____ population is the one that permit the highest per capita output.
- 7) The book 'An Essay on the Principles of Population' is written by _____

2. Critically examine the population theory of Thomas Robert Malthus. **14**

3. A) Explain population distribution pattern in the world. **14**

OR

B) What is mortality rate ? Explain in brief the factors affecting the mortality rate. **14**

4. Write short answers on **any two** of the following : **14**

- 1) Write brief on sources of population data.
- 2) Describe physical factors affecting on population distribution.
- 3) Explain factors affecting on fertility.
- 4) Describe the concept of under and over population.

5. Write short notes (**any two**) : **14**

- 1) Significance of population geography.
- 2) Types of population density.
- 3) Demographic transition theory.
- 4) Population policy in India.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य.
२) सर्व प्रश्नास समान गुण आहेत.
३) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
४) स्टेन्सिल वापरास परवानगी आहे.

१.अ) कंसातील योग्य शब्द निवडून रिकाम्या जागा भरा :

७

- १) जनगणना हा शब्द _____ भाषेपासून बनला आहे.
(लॅटीन, ग्रीक, रोमन)
- २) लोकसंख्येची घनता म्हणजे लोकसंख्या आणि _____ यातील गुणोत्तर होय.
(शेतीयोग्य जमीन, एकूण जमीनीचे क्षेत्रफल, जंगल खालील क्षेत्र)
- ३) ढोबल मृत्युदर म्हणजे दरवर्षी _____ लोकसंख्येभागील मृत्यु प्रमाण होय.
(१०००००, १००००, १०००)
- ४) _____ हा देश न्यूनतम लोकसंख्येचा आहे.
(भारत, चीन, ऑस्ट्रेलिया)
- ५) 'लोकसंख्या भूगोलाचे जगातील प्रारूप' हे पुस्तक _____ यांनी लिहिले आहे.
(जी. टी. त्रिवार्था, टी. एल. स्मिथ, व्ही. सी. सिन्हा)
- ६) जगातील जास्त लोकसंख्या _____ भागात केंद्रीत झाली आहे.
(मैदान, पठार, पर्वत)
- ७) जेव्हा देशाची लोकसंख्या उपलब्ध साधन संपत्तीपेक्षा जास्त असते जेव्हा त्यास _____ म्हणतात.
(अतिरिक्त लोकसंख्या, पर्याप्त लोकसंख्या, न्यूनतम लोकसंख्या)

ब) पुढील प्रश्नांची उत्तरे पूर्ण वाक्यात लिहा :

७

- १) _____ जनगणना पद्धती यु. के. मध्ये वापरली जाते.
- २) _____ हा जगातील सर्वाधिक लोकसंख्येचा देश आहे.
- ३) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांतानुसार, जास्त जननदर व _____ मृत्युदर हे प्राथमिक संक्रमण अवस्थेचे वैशिष्ट्ये आहे.

- ४) भारतापेक्षा _____ या देशाने कुटुंब नियोजन धोरण कडकपणे अवलंबिले आहे.
 ५) इंग्लंडच्या _____ ला लोकसंख्या शास्त्राचा जनक म्हणतात.
 ६) _____ लोकसंख्या असल्यास सर्वोत्तम दरडोई उत्पादन मिळण्यास मदत होते.
 ७) 'अॅन एसे ऑन द प्रिन्सीपल ऑफ पॉप्युलेशन' हे पुस्तक _____ यांनी लिहिले.

२. थॉमस रॉबर्ट माल्थसच्या लोकसंख्या सिद्धांताचे टिकात्मक परिक्षण करा. १४

३.अ) जगातील लोकसंख्या वितरणाचे प्रारूप स्पष्ट करा. १४

किंवा

ब) मृत्युदर म्हणजे काय ? मृत्युदरावर परिणाम करणाऱ्या घटकांचे थोडक्यात स्पष्टीकरण करा. १४

४. थोडक्यात कोणतीही दोन उत्तरे लिहा : १४

१) लोकसंख्येच्या आकडेवारीच्या स्रोताची थोडक्यात माहिती द्या.

२) लोकसंख्या वितरणावर परिणाम करणाऱ्या नैसर्गिक घटकांचे वर्णन करा.

३) जन्मदरावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

४) न्यूनतम व अतिरिक्त लोकसंख्या संकल्पनांचे वर्णन करा.

५. टीपा लिहा (कोणत्याही २) : १४

१) लोकसंख्या भूगोलाचे महत्त्व

२) लोकसंख्या घनतेचे प्रकार

३) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांत

४) भारतातील लोकसंख्या धोरण.

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Part – II) Semester –III Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – IX)
Agricultural Geography

Day and Date : Monday, 21-4-2014
Time : 3.00 p.m. to 6.00 p.m.

Max Marks : 100

- N.B :** 1) All questions are **compulsory**.
2) All questions carry **equal** marks.
3) Use of **stencils** is allowed.
4) Draw **neat** and labelled **diagram** wherever necessary.

1. A) Complete the following sentences with the appropriate alternative those are given below : 10
- 1) According to _____ “Agricultural Geography” as man’s husbandry of the land.
a) Symon b) Coppock c) Hillman
 - 2) At the time of growth of plant _____ supply should be inadequate.
a) labour b) Water c) Capital
 - 3) Quick and effecient transport network is essential for the _____ agriculture.
a) Subsistence b) Shifting c) dairy
 - 4) The word agriculture comes from _____ word “Agricoltura”.
a) Latin b) German c) American
 - 5) Von Thunen’s concept of agricultural land use is based on the _____
a) Transport rent b) Economic rent c) Capital rent
 - 6) The sustainable development can solve the problem of _____ degradation.
a) Environmental b) Seed c) Water
 - 7) Lack of irrigation is the main problem of agriculture in _____ districts.
a) Solapur b) Pune c) Kolhapur
 - 8) Water logging is impact of _____ irrigation to the land.
a) Over b) Low c) Modrate

- 9) _____ is a basic activity that man gets his basic needs.
 a) Agriculture b) Service c) Business
- 10) The main causes of poverty and food nutrition are the fast growth of _____ in India.
 a) Population b) Industries c) Beggars

B) Fill in the blanks.

10

- 1) Agricultural geography is sub branch of _____ geography.
- 2) _____ is a differentiated segment of the earth surface.
- 3) Very small holding is the main characteristics of _____ farming.
- 4) The variations in the density of any crop in an area at given point of time is called crop_____
- 5) The average size of holding in India is very _____
- 6) _____ is long form of H.Y.V.
- 7) Johnson's model adopted by _____ for the intensity of agricultural map of Europe.
- 8) _____ cultivation is responsible for the loss of valuable forest cover on the land.
- 9) _____ approach is known as a universal approach.
- 10) The first book of Agricultural Geography is written by _____

- 2) Explain impact of non-physical determinants on agriculture. 20
- 3) Explain approaches to the study in agricultural geography. 20

OR

What is Intensive farming ? Where it is practised in the world, explain in brief.

- 4) Answer the following questions in short (**any two**) : 20
- 1) Explain major gene centres in the world.
 - 2) Size of holding and fragmentation are important factors. Discuss in brief.
 - 3) Discuss the problems of High Yield Varieties
 - 4) Describe the effects of rainfall on agriculture.

5) Write short notes on the following (**any two**) :

20

- 1) Scope of Agricultural Geography.
- 2) Von Thunen's theory of Agricultural land use.
- 3) Agricultural problems of Solapur district.
- 4) Shifting cultivation.

मराठी रूपांतर

- सूचना :**
- १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत
 - २) सर्व प्रश्नांन समान गुण आहेत
 - ३) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे
 - ४) आवश्यक तेथे सुबक अकृत्या काढा

१) अ) योग्य तो पर्याय निवडून खालील वाक्ये पूर्ण करा :

१०

- १) _____ यांच्या मते मानवा द्वारा भूमी संवर्धन म्हणजे “कृषी भूगोल” होय.
अ) सायमन ब) कोपॉक क) हिलमन
- २) रोपांच्या वाढीच्या कालखंडात _____ चा पूरेसा पुरवठा असणे आवश्यक आहे.
अ) मजूर ब) पाणी क) भांडवल
- ३) _____ शेतीकरीत जलद आणि परिणामकारक वाहतूक मार्गाचे जाले असणे आवश्यक आहे.
अ) निर्वाहक ब) स्थलांतरीत क) डेअरी
- ४) _____ भाषेतील “अॅग्रीकल्चरा” या नावांवरून अॅग्रीकल्चर हा शब्द तयार झाला.
अ) लॅटीन ब) जर्मन क) अमेरिकन
- ५) व्हॉन थुनेन यांचा शेती कृषीभूमी उपयोजन सिद्धांत _____ आधारलेला आहे.
अ) वाहतूक खंडावर ब) आर्थिक खंडावर क) भांडवल खंडावर
- ६) शाश्वत विकासांने _____ अवनती हो समस्या सुटू शकते.
अ) पर्यावरणीय ब) बियांची क) जल
- ७) जलसिंचनाची कमतरता हा _____ जिल्ह्यातील शेतीची प्रमुख समस्या आहे.
अ) सोलापूर ब) पूणे क) कोल्हपूर

४) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तर लिहा (कोणतेही दोन) :

२०

- १) जगातील प्रमुख जनुक केंद्राचे स्पष्टीकरण करा.
- २) शेतजमिनीचा आकार आणि तिचे विभाजन हे महत्वाचे घटक आहेत हे थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ३) उच्च पैदास बी-बियाणांच्या समस्यांचे वर्णन करा.
- ४) पर्जन्याचे शेतीवरील परीणामाचे वर्णन करा.

५. टीपा लिहा (कोणतेही दोन) :

२०

- १) कृषीभूगोलाची व्याप्ती
 - २) व्हॉन थुनेन यांचा कृषी भूमी उपयोजन सिद्धांत
 - ३) सोलापूर जिल्ह्यातील शेतीच्या समस्या
 - ४) स्थलांतरीत शेती.
-

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. (Part – II) (Sem. – III) Examination, 2014
GEOGRAPHY
Paper – X : Settlement Geography

Day and Date : Wednesday, 23-4-2014
Time : 3.00 p.m. to 6.00 p.m.

Max. Marks : 100

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal (20) marks.**
3) **Use of map stencils is allowed.**
4) **Draw neat and labelled diagrams wherever necessary.**

1. A) Fill in the blanks with appropriate words those given below : **10**
- 1) Jordan wrote _____ a book on settlement geography.
a) Geography of Settlements
b) Nature of Settlement Geography
c) Rural and Urban Settlements
 - 2) _____ has coined the term 'Megalopolis'.
a) W. Christaller b) Jean Gottman c) Burgess
 - 3) _____ type of settlements are common in arid zones.
a) Dispersed b) Nucleated c) Linear
 - 4) Burgess's model consists of _____ concentric zones.
a) 9 b) 7 c) 5
 - 5) _____ is an administrative town.
a) Guwahati b) Ahmedabad c) Chandigarh
 - 6) _____ types of economic activities are largely found in rural settlements.
a) Primary b) Secondary c) Tertiary
 - 7) _____ is one of the basic needs of human being.
a) Home b) Shelter c) Hamlet
 - 8) The present urbanization is largely the product of _____ revolution.
a) industrial b) urban c) green
 - 9) The sector theory was developed by _____.
a) Homer Hoyt b) Harris and Ullman c) Burgess

10) The _____ central place hierarchy is based on traffic optimising principle.

a) K – 3

b) K – 4

c) K – 5

B) Complete the following sentences :

10

1) Index of primacy = $\frac{\text{?}}{\text{Population of second largest town}}$

2) _____ model is based on the Newtonian theory of gravitation.

3) Macca and Madina are the _____ towns in Saudi Arabia.

4) _____ coined the term 'city rich and city poor sectors' in central place theory.

5) _____ wall houses are common in forest areas of the world.

6) Impact of Indus valley culture is visible up to Kausambi in the east and _____ in the South in India.

7) R. Y. Singh wrote a book entitled _____

8) _____ refers to the physical environment on which a city originates and evolves.

9) Jamshedpur is an _____ town in India.

10) Air temperature above the city is always _____ than that of the surrounding area.

2. Define settlement and explain the difference between rural and urban settlements. **20**

3. Explain how physical environment affects on human settlements. **20**

OR

3. Classify Indian towns according to their functional structure. **20**

4. Answer the following questions in short (**any two**) : **20**

1) Discuss the relative importance of site and situation in settlement development.

2) Define rural-urban fringe and explain its structure.

3) Explain house types based on building material.

4) Critically discuss Christaller's theory of central place.

5. Write short notes on (**any two**) : **20**

1) Central Business District.

2) Hierarchy of settlements

3) The concentric zone theory

4) Types of rural settlements.

मराठी रूपांतर

१. अ) खाली दिलेल्या पर्यायामधून योग्य शब्द निवडून गाळलेले शब्द भरा :

१०

- १) जॉर्डन यांनी वसाहत भूगोलावर _____ हे पुस्तक लिहीले आहे.
अ) Geography of Settlements
ब) Nature of Settlement Geography
क) Rural and Urban Settlements
- २) मेगॅलोपोलीस ही संज्ञा _____ यांनी शोधून काढली.
अ) डब्ल्यू. ख्रिस्टलर ब) जॉन गॉटमन क) बर्गस
- ३) कोरड्या व रुक्ष प्रदेशात _____ प्रकारच्या वसाहती प्रामुख्याने आढळतात.
अ) विखुरलेल्या ब) केंद्रित क) सरळरेषेतील
- ४) बर्गसच्या सिद्धांतात _____ समकेंद्रीय वर्तुले आहेत.
अ) ९ ब) ७ क) ५
- ५) _____ हे प्रशासकीय शहर आहे.
अ) गुवाहाटी ब) अहमदाबाद क) चंदीगढ
- ६) ग्रामीण वसाहतींमध्ये प्रामुख्याने _____ स्वरूपाच्या आर्थिक क्रिया आढळतात.
अ) प्राथमिक ब) द्वितीयक क) तृतीयक
- ७) _____ ही एक मानवाची प्राथमिक/मूलभूत गरज आहे.
अ) घर ब) निवास क) झोपडी
- ८) सध्याचे नागरीकरण हे _____ क्रांतीचे फलीत आहे.
अ) औद्योगिक ब) नागरी क) हरीत
- ९) त्रिज्या-खंड (वर्तुळ विभाग) सिद्धांत _____ यांनी मांडला.
अ) होमर हॉयट ब) हॅरीस व उलमन क) बर्गस
- १०) सुयोग्य वाहतुक तत्त्वावर _____ ही मध्यवर्ती क्रमवारी आधारित आहे.
अ) K – 3 ब) K – 4 क) K – 5

ब) पुढील वाक्ये पूर्ण करा :

१०

१) प्राथमिकतेचा निदर्शक = $\frac{?}{\text{दुसऱ्या मोठ्या शहराची लोकसंख्या}}$
(Index of Primacy)

२) _____ मॉडेल हे न्यूटनच्या गुरुत्वाकर्षण सिद्धांतावर आधारित आहे.

- ३) सौदी अरबस्थानातील मक्का व मदिना ही शहरे _____ केंद्रे आहेत.
- ४) मध्यवर्ती ठिकाण सिद्धांतातील 'श्रीमंत शहर व गरीब शहर विभाग' ही संज्ञा _____ यांनी शोधली.
- ५) _____ भिंतीची घरे जंगलक्षेत्रात प्रामुख्याने आढळतात.
- ६) सिंधू संस्कृतीचा प्रभाव भारतातील पूर्वेकडील कौसंबी पर्यंत व दक्षिणेस _____ पर्यंत आढळतो.
- ७) आर.वायू.सिंग यांनी लिहीलेल्या (वसाहतीसंदर्भात) पुस्तकाचे इंग्रजी नांव _____
- ८) ज्या भौतिक पर्यावरणार नागराची निर्मिती व विकास होतो ते नगराच्या _____ शी संबंधित असते.
- ९) जमशेदपूर हे एक _____ ठिकाण/शहर आहे.
- १०) शहराच्या वरच्या वातावरणाचे तापमान हे नेहमी सभोवतालच्या तापमानापेक्षा _____ असते.

२. वसाहतीची व्याख्या सांगून ग्रामीण व नागरी वसाहतींमधील फरक स्पष्ट करा. २०

३. मानवी वसाहतींवर भौतिक पर्यावरणाचा कसा परिणाम होतो ते स्पष्ट करा. २०

किंवा

३. भारतीय शहरांचे त्यांच्या कार्यानुसार वर्गीकरण करा. २०

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : २०

- १) वसाहतींच्या विकासातील स्थान व स्थितीचे महत्त्व विशद करा.
- २) ग्रामीण-नागरी परिसीमेची व्याख्या सांगून तिची संरचना स्पष्ट करा.
- ३) बांधकाम साहित्यावरून घरांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ४) ख्रिस्टलरच्या मध्यवर्ती ठिकाण सिद्धांताचे टीकात्मक विवेचन करा.

५. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : २०

- १) केंद्रीय व्यापार विभाग (C.B.D.)
- २) वसाहतींची क्रमवारी
- ३) समकेंद्रीय वर्तुळ सिद्धांत
- ४) ग्रामीण वसाहतींचे प्रकार.

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Part – II) (Semester – III) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – XI)
Biogeography

Day and Date : Friday, 25-4-2014
Time : 3.00 p.m. to 6.00 p.m.

Max. Marks : 100

- N. B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal marks.**
3) **Use of stencils is allowed.**
4) **Draw neat diagrams wherever necessary.**

1. A) Choose the correct alternative and rewrite : 10

- 1) As stated by _____, biogeography is formed by twin aspects of plant and animal geography.
1) Edward 2) Lamark 3) Anderson
- 2) Functioning of an ecosystem depends upon the pattern of _____
1) Incoming energy 2) Energy flow 3) Outgoing energy
- 3) Broadly speaking, the world is divided into _____ major ecosystems.
1) 2 2) 3 3) 6
- 4) The pioneering work in _____ was made by M. New begin in 1936.
1) Ecology 2) Pedology 3) Biogeography
- 5) The evolution of carnivorous mammals was experienced in _____ period.
1) Cambrian 2) Jurassic 3) Ecocen
- 6) Growth of life requires about 40 elements out of which _____, hydrogen and oxygen are important.
1) Potassium 2) Carbon 3) Sulfur
- 7) The interlinking of number of food chains form _____ in the given ecosystem.
1) Food web 2) Internet 3) Cobweb
- 8) According to Edwards, plants cannot be studied without the study of _____
1) Animals 2) Man 3) Soil

- 9) _____ are the plants which grow on the host trees.
 1) Hydrophytes 2) Epiphytes 3) Xerophytes
- 10) The theory of evolution of living organisms by natural selection was put forth by _____ and Wallace.
 1) Darwin 2) Lamark 3) Orgel

B) Fill in the blanks :

10

- 1) The first primitive plants had _____ origin.
- 2) The 'Savanna' region is located in _____
- 3) Crocodiles are included in _____ family of animals.
- 4) The wild life (protection) Act was passed by the Parliament in _____
- 5) The largest group of plants occupying definite habitats of _____ environment is called as a floristic kingdom.
- 6) Shifting cultivation helps the process of _____
- 7) Western Ghats is considered as _____ of biodiversity.
- 8) Social forestry is a type of conservation of _____ resources.
- 9) The free movement of animals is _____ due to increasing human settlements around their natural habitat.
- 10) Hunting is _____ in national parks.

2. What are the major types of ecosystems ? Explain any one of them with suitable examples. 20

3. A) What is dispersal ? Explain how the dispersal of plants take place with suitable examples. 20

OR

B) What is biogeography ? Explain the branches of biogeography. 20

4. Write short answers (**any two**) : 20

- 1) Describe the methods of conservation of biotic resources.
- 2) What are the causes of animal migration ?
- 3) What are the food chains and food webs ?
- 4) State the importance of paleorecords in biogeography.

5. Write short notes (**any 2**) : 20

- 1) Aforestration
- 2) National forest policy
- 3) Tidal ecosystem
- 4) Association of plants and animals.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
४) योग्य तेथे आकृत्या काढा.

१. अ) योग्य पर्याय निवडून पुन्हा लिहा :

१०

- १) _____ नी सांगितल्या प्रमाणे जैविक भूगोल हा प्राणी व वनस्पती भूगोल या दोन्हीच्या मदतीने बनला आहे.
१) एडवर्ड २) लॅमार्क ३) अँडरसन
- २) परिसंस्थेची कार्यपद्धती _____ च्या पद्धतीवर अवलंबून असते.
१) येणारी ऊर्जा २) ऊर्जेचा प्रवाह ३) जाणारी ऊर्जा
- ३) जगातील परिसंस्थांचे _____ प्रमुख प्रकार आहेत.
१) २ २) ३ ३) ६
- ४) एम. न्यूबिगिन यांचे १९३६ मधील पायाभूत कार्य _____ मध्ये होते.
१) परिस्थितिकी २) मृदाशास्त्र ३) जैविक भूगोल
- ५) मांसभक्षक सस्तन प्राण्यांची उत्क्रांती _____ या काळात अनुभवली गेली.
१) कॅम्ब्रियन २) ज्यूरॅसिक ३) इओसेन
- ६) सजीवांच्या वाढीसाठी सुमारे ४० मूलद्रव्ये लागतात, त्यापैकी _____, हैड्रोजन व ऑक्सिजन ही महत्त्वाची आहेत.
१) पोटॅशियम २) कार्बन ३) सल्फर
- ७) अनेक अन्न साखळ्यांचे एकमेकांशी असणाऱ्या संबंधांमधून दिलेल्या परिसंस्थेत _____ निर्माण होते.
१) अन्न जाळे २) इंटरनेट ३) कोळ्याचे जाळे
- ८) एडवर्डस यांच्या मतानुसार वनस्पतींचा अभ्यास _____ शिवाय करता येत नाही.
१) प्राणी २) मनुष्य ३) मृदा
- ९) _____ वनस्पती ह्या यजमान वृक्षांवर वाढतात.
१) जलीय २) उपरीउद्भिद ३) शुष्कप्रदेशीय
- १०) नैसर्गिक निवडीनुसार होणाऱ्या सजीवांच्या उत्क्रांतीचा सिद्धांत _____ व वॉलॅस यांनी मांडला.
१) डार्विन २) लॅमार्क ३) ओर्गल

ब) रिकाम्या जागा भरा :

१०

- १) पहिल्या प्राथमिक वनस्पतींची निर्मिती _____ झाली.
- २) 'सॅव्हाना' प्रदेश _____ येथे आहे.
- ३) मगरींचा समावेश _____ कुळात होतो.
- ४) वन्यजीव (संरक्षण) कायदा संसदेने _____ मध्ये केला.
- ५) एका विशिष्ट अधिवासामध्ये बहुसंख्येने व _____ पर्यावरणात आढळणाऱ्या वनस्पतींच्या प्रदेशाला 'वनस्पती प्रदेश' म्हणतात.
- ६) भटक्या शेतीमुळे _____ ला मदत होते.
- ७) पश्चिम घाट हा जैवविविधतेचा _____ आहे.
- ८) सामाजिक वनीकरण ही _____ साधनसंपत्ती संवर्धनाची एक पद्धत आहे.
- ९) नैसर्गिक अधिवासामधील प्राण्यांची स्वैर हालचाल माणसांच्या वाढत्या वसत्यांमुळे _____ होते.
- १०) राष्ट्रीय उद्यानांमध्ये शिकार करण्यास _____ असते.

२. परिसंस्थांचे मुख्य प्रकार कोणते ते सांगून कोणत्याही एका परिसंस्थेची माहिती सोदाहरण द्या. २०

३. अ) प्रसरण म्हणजे काय ? वनस्पतींचे प्रसरण कसे होते ते उदाहरणे देऊन सांगा. २०

अथवा

ब) जैविक भूगोल म्हणजे काय ? जैविक भूगोलाच्या शाखांची माहिती द्या. २०

४. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतीही २) : २०

- १) जैविक साधनसंपत्तीच्या संवर्धन पद्धतींची माहिती द्या.
- २) प्राण्यांच्या स्थलांतराची कारणे कोणती ?
- ३) अन्न साखळी व अन्न जाळे म्हणजे काय ?
- ४) जैविक भूगोलाच्या अभ्यासातील प्राचीन पुराण्यांचे महत्त्व सांगा.

५. टीपा लिहा (कोणत्याही २) : २०

- १) वनीकरण
- २) राष्ट्रीय जंगल विषयक धोरण
- ३) खाडी परिसंस्था
- ४) प्राणी व वनस्पती सहसंबंध.

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. – I (Semester – I) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – II) (Old)
Climatology – I

Day and Date : Wednesday, 23-4-2014
Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

Max. Marks : 100

- Instructions:** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal marks.**
3) **Use of stencils is allowed.**
4) **Draw neat and labelled diagrams wherever necessary.**

1. A) Fill in the blanks by choosing correct alternatives given in bracket : **10**
- 1) Prevailing winds blows on the surface of the earth from high pressure belt to low pressure belt _____
a) In summer b) In winter c) Through out year
 - 2) The effect of rotation of the earth is very high at the _____
a) Poles b) Middle latitude c) Equator
 - 3) The mass of water vapour in grams contained in a kilogram of air is called _____ humidity.
a) Relative b) Specific c) Absolute
 - 4) Chinooks are warm and dry local winds blowing on leeward side of _____
a) Himalaya b) Alps c) Rockies
 - 5) Mesosphere is sublayer of _____ layer of the atmosphere.
a) Troposphere b) Stratosphere c) Upper atmosphere
 - 6) As per the Ferrei's law global winds deflects to their right side in _____ hemisphere.
a) Northern b) Southern c) Both
 - 7) The process associated with the birth of front is known as _____
a) Cyclone b) Frontogenesis c) Frontolysis
 - 8) Stationary front is formed in _____ stage of life cycle of cyclone.
a) First b) Second c) Third

9) The energy radiated from the sun _____ when the number of sunspots increases.

- a) Increases b) Decreases c) Remains constant

10) Life cycle of cyclone is completed through _____ successive stages.

- a) Three b) Five c) Six

B) Fill in the blanks :

10

- 1) _____ is the major source of atmospheric temperature.
- 2) The low pressure belt lying across equator extends from _____
- 3) Content of water vapour present in the air at a particular time and space is called _____
- 4) _____ are the most violent and disasters of all storms.
- 5) The sloping surface between two different air masses in confrontation with each other is called _____
- 6) Glacial wind, whirl wind, Berg wind, mistral wind are the best examples of _____
- 7) Dew, frost, fog and rime are the various forms of _____
- 8) The term _____ refers to the destruction or dying of front.
- 9) Convergence of two air masses of contrasting physical properties and direction is the _____ stage of temperature cyclone.
- 10) Frigid zone lies beyond $66^{\circ}30'$ in _____ hemisphere.

2. Give the detailed account of composition and structure of the atmosphere. **20**

3. Describe the various types of air masses and their properties. **20**

OR

Explain in brief origin, distribution and weather associated with tropical cyclone.

4. Answer the following question in short (**any two**) : **20**

- 1) Explain the origin and stages of mid latitude cyclone.
- 2) What is insolation ?
- 3) Describe stability and instability of air.
- 4) Give a brief account of horizontal and vertical distribution of temp.

5. Write short notes (any two) :

20

- 1) Isothermal maps
- 2) Local winds
- 3) Inter tropical convergence zone
- 4) Humidity.

मराठी रूपांतर

1. अ) कंसातील योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

10

- 1) प्रचलित वारे पृथ्वीवर जास्त दाबाच्या पट्ट्याकडून कमी दाबाच्या पट्ट्याकडे _____ वाहतात.
अ) उन्हाल्यात ब) हिवाल्यात क) वर्षभर
- 2) पृथ्वी परिवलनाचा वेग _____ वर जास्त जाणवतो.
अ) ध्रुव ब) मध्य अक्षवृत्त क) विषुववृत्त
- 3) हवेतील बाष्पाच्या वजनी प्रमाणास _____ म्हणतात.
अ) सापेक्ष आर्द्रता ब) विशिष्ट आर्द्रता क) निरपेक्ष आर्द्रता
- 4) चीनूक हे उष्ण कोरडे वारे प्रामुख्याने _____ पर्वताच्या वातविन्मुख उतारावर वाहतात.
अ) हिमालय ब) आलप्स क) रॉकी
- 5) मेसोस्फियर हा वातावरणातील _____ थराचा उप थर आहे.
अ) तपांबर ब) स्थितांबर क) उच्चस्तरीय वातावरण
- 6) फेरीच्या नियमानुसार गृहीय वारे पृथ्वीपरिवलनाचा परिणाम म्हणून _____ गोलाधार्ता त्याच्या उजवीकडे वाळतात.
अ) उत्तर ब) दक्षिण क) दोन्ही
- 7) फ्रंट (फळी) च्या निर्मिती प्रक्रियेला _____ म्हणतात.
अ) आवर्त ब) फ्रंटॉजिनेसीस क) फ्रंटॉलिसीस
- 8) आवर्ताच्या जीवनसाखलीत _____ पायरीत स्थायी फळीची (stationary front) निर्मिती होते.
अ) प्रथम ब) द्वितीय क) तृतीय
- 9) सूर्यावरील वाढत्या जमाच्या प्रमाणात सूर्यपृष्ठावरून उत्सर्जित होणारी शक्ती _____ .
अ) वाढते ब) कमी होते क) कायम राहते
- 10) आवर्ताची जीवनसाखली पूर्ण होण्यासाठी _____ पायऱ्या आहेत.
अ) तीन ब) पाच क) सहा

ब) गाळलेल्या जागा भरून वाक्ये पूर्ण करा :

10

- 1) _____ हा वातावरणाला मिळणाऱ्या उष्णतेचा एकमेव स्रोत आहे.
- 2) विषुवृत्तीय कमी दाबाचा पट्टा _____ दरम्यात पसरला आहे.
- 3) हवेतील बाष्पाच्या रूपातील पाण्याच्या अस्तित्वाला _____ म्हणतात.
- 4) _____ हे अतिविध्वंसक व विघातक वादळे आहे.
- 5) समोरासमोरील दोन विविध गुणधर्मांच्या वायुराशी दरम्यानच्या उतरत्या पृष्ठभागास _____ म्हणतात.
- 6) ग्लासीयल वारे, चक्रवात, बर्गवारे, मीस्ट्रल वारे इ. _____ प्रकारच्या वाऱ्यांची उदाहरणे होत.
- 7) दव, दहिवर, धूके इ. _____ ची रूपे होत.
- 8) _____ ही संज्ञा फ्रंटच्या नाशा संबंधी आहे.
- 9) दोन विविध भौतिक गुणधर्मांच्या वायुराशी एकमेकासमोर येणे ही समशितोष्ण कटीबंधातील आवर्ताची _____ पायरी आहे.
- 10) शीत कटीबंधाचा विस्तार _____ गोलार्धात $66^{\circ}30'$ आधावृत्ता पलिकडे आढलतो.

2. वातावरणाच्या रचनेचा व विस्ताराचा सविस्तर वृत्तांत द्या.

20

3. विविध प्रकारच्या वायुराशीचे प्रकार व त्यांच्या गुणधर्माची सविस्तर चर्चा करा.

20

किंवा

उष्ण करिबंधीय आवर्ताचा उगम, वितरण आणि त्याशी संबंधीत हवेची सविस्तर माहिती द्या.

4. थोडक्यात उत्तरे द्या (कोणतीही दोन) :

20

- 1) मध्य अक्षवृत्तीय आवर्ताच्या उगम व अवस्थाविषयी माहिती द्या.
- 2) सौर शक्ती म्हणजे काय ?
- 3) हवेच्या स्थिरता व अस्थिरते विषयी चर्चा करा.
- 4) तापमानाच्या उभ्या व आडव्या वितरणाचा वृत्तांत द्या.

5. टीप द्या (कोणत्याही दोन) :

20

- 1) समताप रेषा नकाशे
- 2) स्थलीय वारे
- 3) इंटर ट्रॉपीकल कॉनव्हर्जन्स झोन
- 4) आर्द्रता.

SLR-VL – 20

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. II (Semester – III) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – XII)
Cultural Geography

Day and Date : Monday, 28-4-2014
Time : 3.00 p.m. to 6.00 p.m.

Max. Marks : 100

- Instructions:** 1) **All** questions are **compulsory**.
2) **All** questions carry **equal** marks.
3) Use of stencils is **allowed**.
4) Draw neat and labelled diagram **wherever** necessary.

1. A) Fill in the blanks by choosing correct alternative given in bracket. **10**
- 1) _____ is Tibeto-Burman language.
[North Assamee, Dravidian, Telugu]
 - 2) The group of people having common racial, religious and linguistic characteristics is known as _____ group.
[Racial, Tribal, Ethnic]
 - 3) _____ is product of human action.
[Religion, Culture, Race]
 - 4) Present day _____ display very high degree of social and ethnic diversity.
[U.S.A., Britain, India]
 - 5) Among all the major religious systems of the world _____ is most ancient.
[Hinduism, Christainity, Islam]
 - 6) Origin of Chinese civilization is in upper basin of _____
[si-cang, Yangaste, Hoyang-Ho]
 - 7) _____ born in deserts of Middle-East about 3800 years ago which refers to the religion of Jews.
[Buddhism, Hinduism, Judiasm]
 - 8) _____ language has highest speakers population in the world.
[English, Hindi, Mandarin]

P.T.O.

9) The pigmies tribal groups are inhabitants of _____ Africa.

[Northern, Southern, Tropical]

10) _____ gave most important contribution to racial geography.

[Mark Jefferson, H.J. Makinder, Grifith Taylor]

B) Fill in the blanks :

10

1) _____ & _____ are the holly books of Hindu.

2) _____ is gift of Egypt.

3) Hunting is _____ economic activity.

4) Catholic and Protestant are two main divisions of _____

5) _____ means submission to God.

6) _____ population is more concentrated in Punjab.

7) Generally peoples of _____ race have the strong prognatism.

8) _____ is great force of civilization.

9) Mesopotemia, Nile valley, Indus valley and Hoyang-Ho basin are the best examples of _____

10) Polygamy is permissible in _____ religion.

2. What is cultural geography ? Comment on its nature and evolution in brief.

20

3. What is cultural hearth ? Explain in brief cultural hearths of the world.

20

OR

3. Write an essay on ethnic groups and tribal groups of the world.

4. Write answers in short :

20

1) Explain different components of culture.

2) Give an account of world cultural realms.

3) Write an essay on cultural diversity and regionalization in India.

4) Explain in brief technological changes in agriculture.

5. Write short notes on **(any two)** :

20

1) Major religions of the world.

2) Pattern of rural and urban society.

3) Diffusion of ethnic traits in the world.

4) Concept of culture.

मराठी रूपांतर

1. अ) कंसातील योग पर्याय निवडून गाळलेल्या जगा भरा.

1) _____ ही तिबेटो-बर्मन भाषा आहे.

10

[उत्तर आसामी, द्रविडीयन, तेलुगू]

2) समान वंश, धर्म व भाषीक वैशीष्ट्ये असणारा लोकाचा समूह _____ समूह म्हणून ओळखला जातो.

[वांशीक, आदिवाशी, इथनीक]

3) _____ ही मानवी क्रियांची निर्माती आहे.

[धर्म, संस्कृती, वंश]

4) सद्या जगात सर्वाधिक सामाजिक व इथनिक विविधता _____ देशात आढळते.

[संयुक्त संस्थाने, ब्रिटन, भारत]

5) जगातील सर्व धर्मव्यवस्थेत _____ ही सर्वात जुनी धर्मव्यवस्था आहे.

[हिंदू , ख्रिश्चन, मुस्लीम]

6) चिनी संस्कृतीचा उगम _____ नदीच्या खोऱ्यात झाला.

[सीकॅंग, थांगत्से, होयांग्जो]

7) _____ चा उदय मध्यपूर्वेतील वाळवंटी प्रदेशात 3800 वर्षापूर्वी झाला ज्याचा संबंध ज्यु धर्माशी आहे.

[बुद्धीझम, हिंदुझम, ज्युडीझम]

8) जगात सर्वात जास्त बोळी भाषा असणाऱ्या लोकांची संख्या _____ भाषेची आहे.

[इंग्रजी, हिंदी, मांदरीण]

9) आफ्रीकेच्या _____ भागात पिग्मी मोठ्या प्रमाणात राहताना आढळतात.

[उ. आफ्रीका, द. आफ्रीका, उष्ण कटीबंधीय आफ्रीका]

10) वांशिक भूगोळात _____ चे योगदान सर्वाधिक आहे.

[मार्क जेफरसन, मकींडर, ग्रिफीथ टेलर]

ब) गाळलेल्या जागा भरा :

10

- 1) _____ व _____ हे हिदूचे पवित्र ग्रंथ आहेत.
- 2) _____ ही इजिप्तची देणगी आहे.
- 3) शिकार करणे ही _____ आर्थिक क्रिया आहे.
- 4) कॅथॉलीक व प्रोटेस्टंट या दोन _____ धर्माच्या प्रमुख शाखा आहे.
- 5) _____ म्हणजे देवाला अर्पण होय.
- 6) पंजाबमध्ये _____ लोकांची संख्या जास्त केंद्रीत झाली आहे.
- 7) सामान्यपणे _____ वंशाच्या लोकांचा जबडा मोठ्या आकाराचा असतो.
- 8) _____ ही संस्कृतीची मोठी शक्ती आहे.
- 9) मेसोपोटेमिया, नाईल खोरे, सिंधु खोरे व होयांगहो खोरे ही _____ ची उत्तम उदाहरणे होत.
- 10) बहुपत्नीत्व हे _____ धर्मात मान्यता प्राप्त आहे.

2. सांस्कृतिक भूगोल म्हणजे काय ? सांस्कृतिक भूगोलाच्या स्वरूप आणि विकासाची चर्चा करा. 20

3. संस्कृतीचे उगम स्थान म्हणजे काय ? जगातील विविध संस्कृत्याची उगम स्थाने विशद करा. 20

किंवा

3. जगातील वांशीक समूह आणि जमाती समूहावर निबंध लिहा. 20

4. थोडक्यात उत्तरे द्या (कोणतीही दोन) : 20

- 1) संस्कृतीचे विविध घटक विशद करा.
- 2) जगातील सांस्कृतिक प्रदेशाचा वृत्तान्त द्या.
- 3) भारतातील सांस्कृतिक विविधता व प्रादेशीकीकरणावर निबंध लिहा.
- 4) शेतीतील तांत्रिक बदलाची माहिती विशद करा.

5. टिपा द्या (कोणत्याही दोन) : 20

- 1) जागतील प्रमुख धर्म
- 2) ग्रामीण व नागरी समाजाचे प्ररूप
- 3) जगातील मानवी वंशाचा प्रसार
- 4) संस्कृतीची संकल्पना.

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. – II (Semester – IV) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – XIII)
Regional Planning in India and Development

Day and Date : Tuesday, 22-4-2014
Time : 3.00 p.m. to 6.00 p.m.

Max. Marks : 100

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal marks.**
3) **Use of stencil is allowed.**
4) **Draw neat diagrams and maps wherever necessary.**

1.A) Choose the correct alternative and rewrite : 10

- 1) Who among the following attempted division of India into planning regions ?
a) O.H.K. Spate b) L.D. Stamp c) R. L. Singh d) R. P. Misra
- 2) To which administrative principle the theory of central place is related ?
a) $K = 3$ b) $K = 4$ c) $K = 7$ d) $K = 9$
- 3) Who has authored the book entitled 'Regional Planning in India ?
a) Mahesh Chand and V. K. Puri b) Sen and Wanmali
c) Misra, Rao and Sundaram d) Rao and Sundaram
- 4) Long term planning is known as _____ planning.
a) Comprehensive b) Area
c) Perspective d) Regional
- 5) Which category of regions does metropolitan region belongs to ?
a) Formal region b) Functional region
c) Single purpose region d) Natural region

- 6) India is divided into how many planning regions according to the administrative point ?
- a) 4 b) 6 c) 12 d) 15
- 7) When did drought prone planning start in India ?
- a) 1972 b) 1976 c) 1969 d) 1973
- 8) Age structure is the indicator of _____ development.
- a) Social b) Economic
c) Demographic d) Cultural
- 9) _____ has divided India into five Macro, 11 Meso and 52 Micro regions.
- a) L.S. Bhat b) V.L.S. Prakasa Rao
c) P. Sen Gupta d) Ashok Misra
- 10) To develop cities in India urban planning has been introduced in the year _____
- a) 1947 b) 1950 c) 1955 d) 1961

B) Fill in the blanks with correct answer :

10

- 1) _____ is the Chairman of Planning Commission of India.
- 2) Central Place Theory was introduced by _____
- 3) Regional Planning is started in India in year _____
- 4) The concept of growth for approach has been introduced by _____
- 5) C.S. Chandrashekhar has divided India into _____ macro regions.
- 6) To delineate natural region _____ homogeneity is considered.
- 7) Functional region is also called as _____ region.
- 8) _____ regions are smaller in size.
- 9) The _____ model was developed by J. Q. Stewart.
- 10) Space and economy of the region are the basis determinates of _____ development.

2. Explain the concept of planning and discuss the type of planning. **20**
3. Critically examine the Central Place Theory and its resource to regional planning. **20**

OR

Discuss the regional imbalances in industrial development in India.

4. Write short answers of **any two** of the following : **20**
- 1) Describe the problems of regional development in Maharashtra.
 - 2) Characteristics of the planning regions.
 - 3) Explain problematic region - Droughts in India.
 - 4) Concept of growth and development.
5. Write short note on **any two** of the following : **20**
- 1) Panchayat Raj System
 - 2) Approaches to regional planning.
 - 3) Metropolitan region of India.
 - 4) Resources of regional development.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
४) योग्य तेथे आकृत्या काढा.

१.अ) योग्य पर्याय निवडून पुन्हा वाक्य लिहा :

१०

१) भारतातील वेगवेगळ्या भागाले प्रादेशिक नियोजन करण्यासाठी कोणी प्रयत्न केले ?

अ) ओ.एच.के. स्पेट

ब) एल. डी. स्टॉम्प

क) आर. एल. सिंग

ड) आर. पी. मिस्त्रा

ब) रिकाम्या जागा भरा :

१०

- १) _____ हे भारताच्या नियोजन आयोगाचे चेअरमन आहेत.
- २) _____ यांनी मध्यवर्ती स्थल सिद्धांत मांडला.
- ३) भारतामध्ये प्रादेशिक नियोजनाची सुरुवात _____ या वर्षी झाली.
- ४) _____ यांनी ग्रोथ फोशी संकल्पना मांडली.
- ५) सी. एस. चंद्रशेखर यांनी भारताची विभागणी _____ मोठ्या विभागात केली.
- ६) नैसर्गिक प्रदेश रेखाटल्यासाठी _____ समानतेचा विचार केला आहे.
- ७) विशिष्ट कार्यासंबंधीच्या प्रदेशाला _____ असे म्हणतात.
- ८) _____ प्रदेश आकाराचे लहान आहेत.
- ९) _____ मॉडेल हे जे. क्यू. स्टिवार्ट यांनी विस्तृत केले आहे.
- १०) अवकाश आणि आर्थिकता ही _____ प्रदेशाच्या प्रगतीचे सूचक आहेत.

२. नियोजनाची संकल्पना स्पष्ट करून नियोजनाच्या प्रकारावर चर्चा करा.

२०

३. मध्यवर्ती स्थल सिद्धांताचे टिकात्मक परीक्षण करा आणि ते प्रादेशिक नियोजनाशी कसे संबंधित आहे याचे विवेचन करा.

२०

किंवा

भारतामधील औद्योगिक विकासामधील प्रादेशिक असमतोल पणावर चर्चा करा.

४. थोडक्याच उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन) :

२०

- १) महाराष्ट्रामधील प्रादेशिक विकासाच्या समस्यांचे वर्णन
- २) प्रादेशिक नियोजनाची वैशिष्ट्ये
- ३) भारतातील दुष्काळाच्या समस्येचे स्पष्टीकरण करा.
- ४) वाढ आणि विकासाची संकल्पना.

५. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही २) :

२०

- १) पंचायत राज्य व्यवस्था
- २) प्रादेशिक नियोजनाचे दृष्टीकोन
- ३) भारतातील शहरी प्रदेश
- ४) प्रादेशिक प्रगतीचे स्रोत.

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. (Part – II) (Semester – IV) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – XIV)
Development of Modern Geography

Day and Date : Thursday, 24-4-2014
Time : 3.00 p.m. to 6.00 p.m.

Max. Marks : 100

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal marks.**
3) **Use of stencils is allowed.**
4) **Draw neat and labelled diagrams wherever necessary.**

1. A) Complete the following sentences by choosing correct alternative given in bracket : **10**
- 1) Anaximander and _____ are generally recognized as the founder of mathematical geography.
(Hecataeus, Thales, Herodotus)
 - 2) The _____ were the first, who put forward the idea of the periodic nature of monsoon.
(Greeks, Roman, Arabs)
 - 3) A detailed study of the origin of the universe was made by _____ in his book Al-Tabdid.
(Ibn-Khaldun, Al-Biruni, Al-Masudi)
 - 4) The term 'Geomorphology' was coined by _____
(Penck, Ritter, Semple)
 - 5) _____ founded the school of human geography.
(Blache, Ritter, Humboldt)
 - 6) Theoretical model can be divided into _____ categories.
(two, three, four)
 - 7) Statistical methods were first introduced into geography in the _____
(1930s, 1940s, 1950s)
 - 8) According to _____ the relatively small regions (pays) are the ideal unit to study.
(Semple, Huboldt, Blache)
 - 9) The famous book entitled 'Erdkunde' is written by _____
(Humboldt, Ritter, Ratzel)
 - 10) The term 'Areal differentiation' was coined by _____
(Hartshorne, Ritter, Davis)

B) Fill in the blanks :

10

- 1) To discover the sea route to India, _____ was chosen by the ruler of Portugal.
- 2) _____ was the first geographer to divide geography into general geography and special geography.
- 3) The term compage was introduced to geography by _____
- 4) The philosophy of possibilism became very much popular after the _____ world war.
- 5) Possibilism is associated the _____ school of geography.
- 6) _____ published a research paper entitled 'The Quantitative Revolution and Theoretical Geography' in Canadian Geographer.
- 7) _____ is known as founder of plant geography.
- 8) As per Mackinder Theory, who rules East Europe commands the _____
- 9) The behavioural approach in geography was introduced in _____
- 10) The term 'humanistic geography' was used for the first time by _____

2. Explain the concept of environmental determinism in detail. **20**
3. Give an account of development of geography in ancient period. **20**

OR

Explain contribution of Humboldt in development of geography.

4. Answer the following questions in short (**any two**) : **20**
 - 1) Write in brief on dualism between physical and human geography.
 - 2) Discuss on quantitative revolution in geography.
 - 3) Explain the Heart Land Theory.
 - 4) Explain positivism.
5. Write short notes (**any two**) : **20**
 - 1) Behaviouralism
 - 2) Systematic geography
 - 3) Impact of discoveries on the development of geography
 - 4) Radicalism.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) नकाशा स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
४) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

१.अ) कंसातील अचूक पर्याय निवडून खालील वाक्य पूर्ण करा :

१०

- १) सर्व सामान्यपणे अॅनाझीमॅंडर व _____ हे गणितीय भूगोलाचे जनक म्हणून ओळखले जातात.
(हेकाटयस, थाल्स, हेरोडोटस)
- २) मान्सूनच्या नियतकालिक स्वरूपाची कल्पना _____ यांनी प्रथम मांडली.
(ग्रीक, रोमन, अरब)
- ३) _____ यांनी त्यांच्या 'अल-ताबदीद' या ग्रंथामध्ये विश्वाच्या उत्पत्तीचा सखोल अभ्यास केला आहे.
(इब्न खालदून, अल-बीरुनी, अल मसूदी)
- ४) भूरूपशास्त्र (Geomorphology) ही संज्ञा _____ यांनी तयार केली.
(पेंक, रिटर, सेंपल)
- ५) _____ मानवी भूगोल संकुलाची स्थापना केली.
(ब्लाश, रिटर, हंबोल्ट)
- ६) सैद्धांतिक प्रतिकृतीची (Theoretical Model) विभागणी _____ गटात होते.
(दोन, तीन, चार)
- ७) भूगोलामध्ये संख्याशास्त्रीय पद्धती प्रथमतः _____ साली सुरू झाली.
(१९३०, १९४०, १९५०)
- ८) _____ यांच्या मते सापेक्षपणे लहान प्रदेश (pays) हे अभ्यासासाठी आदर्श भाग (घटक) असतात.
(सेंपल, हंबोल्ट, ब्लाश)
- ९) 'अर्डकुंडे' हा प्रसिद्ध ग्रंथ _____ यांनी लिहिला आहे.
(हंबोल्ट, रिटर, रॅट्झेल)
- १०) प्रादेशिक विविधता (Areal differentiation) ही संज्ञा _____ यांनी तयार केली.
(हार्टशॉर्न, रिटर, डेव्हीस)

ब) रिकाम्या जागा भरा :

१०

- १) भारताकडे जाण्याचा सागरी मार्ग शोधण्यासाठी पोर्तुगाल राजाने _____ यांची निवड केली.
- २) सामान्य भूगोल व विशेष भूगोल अशी भूगोलाची विभागणी करणारे _____ हे पहिले भूगोलकार होते.
- ३) कॉम्पेज (Compage) ही संज्ञा भूगोलामध्ये _____ यांनी सुरू केली.
- ४) संभवादी तत्त्वज्ञान हे _____ युद्धानंतर अतिशय लोकप्रिय बनले.
- ५) शक्यतावाद हा भूगोलातील _____ विचारश्रेणीशी संबंधीत आहे.
- ६) 'कॅनडीयन जिओग्राफर' या जनरलमध्ये _____ यांनी संख्याशास्त्रीय क्रांती व सैद्धांतिक भूगोल (Quantitative Revolution and Theoretical Geography) हा शोध निबंध प्रसिद्ध केला.
- ७) _____ हे वनस्पती भूगोलाचे जनक म्हणून ओळखले जातात.
- ८) मॅकीन्डर यांच्या सिद्धांतानुसार जो पूर्व युरोपवर राज्य करेल तो _____ वर सत्ता गाजवेल.
- ९) वर्तनवादी दृष्टीकोण भूगोलामध्ये _____ साली सुरू झाला.
- १०) मानवतावादी भूगोल (Humanistic Geography) ही संज्ञा सर्वप्रथम _____ यांनी वापर केला.

२. पर्यावरण निश्चयवाद ही संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

२०

३. प्राचीन कालखंडातील भूगोलाच्या विकासाचा आढावा घ्या.

२०

किंवा

हंबोल्ट यांचे भूगोलाच्या विकासातील योगदान स्पष्ट करा.

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) :

२०

- १) प्राकृतीक भूगोल व मानवी भूगोल यामधील द्वैतवाद थोडक्यात लिहा.
- २) भूगोलातील संख्येकीय क्रांतीवर चर्चा करा.
- ३) हृदय स्थल संकल्पना स्पष्ट करा.
- ४) सकारात्मकवाद (प्रत्यक्षज्ञानवाद) स्पष्ट करा.

५. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

२०

- १) वर्तनवाद (Behaviouralism)
- २) क्रमबद्ध भूगोल
- ३) शोधांचा भूगोल विकासावरील प्रभाव
- ४) पुरोगामीवाद (Radicalism).

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. II (Semester – IV) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – XV)
Political Geography

Day and Date : Saturday, 26-4-2014
Time : 3.00 p.m. to 6.00 p.m.

Max. Marks : 100

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal marks.**
3) **Draw neat diagrams wherever necessary.**
4) **Use of stencil is allowed.**

1. A) Choose the correct alternative given in the bracket. **10**
- 1) _____ is recognised as the father of modern political Geography.
(Ratzel, Ritter, Humboldt)
 - 2) Aristotle in his volume politics presented a model of ideal
(State, Nation, Region)
 - 3) _____ plateau is called Roof of the world.
(Tibet, Chotanagpur, Deccan)
 - 4) _____ boundaries are easy to define and delimit on the map.
(Desert, Forest, Geometrical)
 - 5) Makinder arranged the land masses of the world in _____ tiers.
(Three, Four, Six)
 - 6) _____ has classified scope of political geography into six categories.
(Hartshorn, Pounds, Spykman)
 - 7) The word 'States' comes from the Latin word
(Statesco, Status, Stata)
 - 8) Macmohan line between India and Tibet was demarketed in
(1912, 1914, 1916)

- 9) Panama canal connects Atlantic and _____ Ocean.
(Indian, Pacific, Arctic)
- 10) _____ proposed the concept of geopolitical based on air power.
(Mahan, Gulio, Makinder)

B) Fill in the blanks. 10

- 1) _____ is economic element of the state.
- 2) _____ location of the state relation to water bodies, landmasses and neighbours.
- 3) The conflict between Arab and Israel is mainly due to _____
- 4) The theory of origin of species was put forward by _____
- 5) The book entitled, "The Geography of Peace" was written by _____
- 6) _____ develop the concept of organic state.
- 7) Kashmir become part of an India by law on _____
- 8) Concept of frontiers is mostly _____
- 9) _____ is the science of relationship between space and politics.
- 10) _____ interpreted history essentially a struggle between land and sea power.

2. Discuss the approaches to the study of political geography. 20

3. a) Describe the role of human and economic factors in determining the personality of a country. 20

OR

- b) Explain with suitable example of functional classification of boundaries. 20

4. Answer the following question in short (**any two**) : 20

- 1) Nature of political geography.
- 2) Geopolitical significance of Indian Ocean.
- 3) Discuss location as an element of political geography.
- 4) India unity in diversity.

5. Write short notes (**any two**) : 20

- 1) Political geography and environment interface.
- 2) Heartland theory.
- 3) Political pattern of West-Asia.
- 4) Political stability and instability in India.

मराठी रूपांतर

1. A) कंसातील योग्य पर्याय निवडा.

10

- 1) _____ यांना आधुनिक भूगोलाचे जनक म्हणतात.
(रॅट्झेल, रिटर, हुम्बोल्ट)
- 2) ऑरिस्ट्रॉटल यांनी आपल्या राज्यशास्त्र या ग्रंथात _____ ची प्रतिकृती मंडली आहे.
(राज्य, राष्ट्र, प्रदेश)
- 3) _____ च्या पठाराला जगाचे छप्पर म्हणतात.
(तिबेट, छोटानागपूर, दख्खन)
- 4) _____ सीमा नकाशावर काढण्यासाठी सहज आणि सोप्या असतात.
(वाळवंटी, जंगली, भूमितीय)
- 5) मॅकिन्डर यांनी जागतील भू मंचाची विभागणी _____ गटात केली आहे.
(तीन, चार, सहा)
- 6) _____ यांनी राजकिय भूगोलाची व्याप्ती विभागणी सहा गट केली आहे.
(हार्टशॉर्न, पॉऊंस, स्पाईकमन)
- 7) State हा शब्द प्रयोग _____ या लॅटीन शब्दापासून बनला आहे.
(Statesco, Status, Stata)
- 8) भारत आणि तिबेट दरम्यानची मॅकमोहन रेषा _____ साली निर्धारित केली.
(१९१२, १९१४, १९१६)
- 9) पनामा कालवा अटलांटीक आणि _____ महासागराना जोडतो.
(हिंदी, पॅसिपिक, आर्क्टिक)
- 10) भूराजनितीमध्ये हवाई सामर्थ्याच्या आधारावर _____ यांनी संकल्पना मांडली.
(महान, गुलीयो, मॅकिन्डर)

B) गाळलेले शब्द भरा :

10

- 1) _____ हा राज्याचा आर्थिक घटक आहे.
- 2) _____ स्थान हे राज्याच्या जलसिमा, जमीन आणि शेजारी यांच्याशी संबंधीत असतात.

- 3) अरब आणि ईस्त्राईल मधील वाद हा मुख्यतः _____ आहे.
- 4) उत्क्रांतीवादाचा सिद्धान्त _____ यांनी मांडला.
- 5) "The Geography of the Peace" हे पुस्तक _____ यांनी लिहले.
- 6) _____ यांनी जैवीक राज्य ही संकल्पना विकसित केली.
- 7) _____ रोजी काश्मीर हा भारताचा कायदेशीर व घटनात्मक भाग बनला.
- 8) सीमा विषयाची संकल्पना ही मूलतः _____ आहे.
- 9) अवकाश आणि राज्यशास्त्र यांच्यातील संबंधाला _____ म्हणतात.
- 10) जमीन आणि सागरीसत्ता यांच्यातील संघर्षाचा इतिहास आवश्यक आहे असे वर्णन _____ यांनी मांडले.

2. राजकिय भूगोलाचे अभ्यास दृष्टीकोन यावर चर्चा करा. 20

3. अ) देशाच्या उभारणीवर मानवी व आर्थिक घटकांचा प्रभाव याचे वर्णन करा. 20

किंवा

ब) सीमांचे कार्यात्मक वर्गीकरण योग्य उदाहरणासह स्पष्ट करा. 20

4. खालील प्रश्नाची थोडक्यात उत्तरे द्या (को. २) : 20

- 1) राजकिय भूगोलाचे स्वरूप.
- 2) हिंदी महासागराचे भूराजनितीक महत्व.
- 3) राजकिय भूगोलात स्थान हा महत्वचा घटक यावर चर्चा करा.
- 4) भारतातील एकतेतून विविधता.

5. टीपा लिहा (को. २) : 20

- 1) राजकिय भूगोल आणि पर्यावरणीय हस्तक्षेप.
- 2) हृदयस्थल सिद्धान्त.
- 3) प. आशियाचा राजकिय आकृतीबंध.
- 4) भारतातील राजकिय स्थिरता आणि अस्थिरता.

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Part – II) (Sem. – IV) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – XV)
Geography of Health

Day and Date : Saturday, 26-4-2014
Time : 3.00 p.m. to 6.00 p.m.

Max. Marks :100

- N. B. :** 1) **All questions carry equal marks.**
2) **All questions are compulsory.**
3) **Use of stencils is allowed.**
4) **Draw neat diagrams wherever necessary.**

1. A) Choose the correct alternative : **10**
- 1) _____ combines with blood haemoglobin faster than oxygen (CO₂, SO₂, CO)
 - 2) The high intensity of sound waves may damage the _____ (ear, nose, mouth)
 - 3) Destruction of ozone layer results in _____ (blood cancer, bone cancer, skin cancer)
 - 4) Bhopal gas tragedy is a result of _____ gas pollution. (Methyl alcohol, Methyl acetate, Methyl isocyanate)
 - 5) _____ was a famous social worker for Leprosy patients. (Anna Hazare, Baba Amte, Medha Patkar)
 - 6) _____ university introduced population geography teaching in India. (Panjab, Delhi, Kolkata)
 - 7) The census survey of population is carried out in India after every _____ years. (5, 10, 15)
 - 8) The hot and humid climate of _____ is considered to be worse for human settlements. (equatorial area, polar area, arid regions)
 - 9) Published reports of census survey are _____ type of source of data. (Primary, Secondary, Tertiary)
 - 10) Malaria is a _____ born disease. (air, water, vector)

P.T.O.

- B) Fill in the blanks : 10
- 1) Yellow fever is mainly noted in _____
 - 2) Iron deficiency results in to _____
 - 3) AIDS is transmitted through _____
 - 4) The town planners must have the knowledge of _____
 - 5) Vitamin _____ is necessary for eyes.
 - 6) Tuber culosis is an _____ born disease.
 - 7) Polio eradication programme is type of _____ for all planning.
 - 8) Polar climate is _____ suitable for human settlements.
 - 9) Very high attitude is responsible for _____ percentage of Oz in the air.
 - 10) Vertigo and Lumbago are mostly known as _____ disease.
2. Describe the WHO's classification of diseases. 20
3. A) Describe the nature and scope of geography of health. 20
- OR
- B) Explain the economic factors affecting human health. 20
4. Write in brief **(any two)** : 20
- 1) Significance of geography of health.
 - 2) Communicable diseases.
 - 3) Ecology and etiology of Cholera.
 - 4) Primary health care centres.
5. Write short answers **(any two)** : 20
- 1) Describe the causes of mal nutrition.
 - 2) State the importance of Vitamines in human health.
 - 3) Discuss the role of quality of air in human health.
 - 4) Describe the pattern of world distribution of diseases.
-

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Part – II) (Semester – IV) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – XVI)
Geography of Tourism

Day and Date : Tuesday, 29-4-2014
Time : 3.00 p.m. to 6.00 p.m.

Max. Marks : 100

- N.B. :** i) **All questions are compulsory.**
ii) **All questions carry equal marks.**
iii) **Use of stencil is allowed.**
iv) **All answers to be written in answer booklet only.**

1. A) Fill in the blanks with appropriate word given in the bracket. **10**
- 1) The word tour is derived from the latin 'tornare' and the _____
'tornos'.
(Greek, Roman, Latin)
 - 2) For _____ travellers usual reason for travelling is to escape the cold
season at home.
(African, European, Indian)
 - 3) Tourist Holiday villages are situated at warm side in _____
country.
(European, African, American)
 - 4) In India Ministry of Tourism has identified _____ tourist circuits.
(18, 21, 10)
 - 5) Travel agent a person, to provide tours, transportation _____,
sight-seeing of travel to public as a service.
(accommodation, shopping, none)
 - 6) The government of _____ introduced new Tourism Policy in 2002
which is based on the 7-S
(Pakistan, France, India)

- 7) The ancient Buddhist monks were probably the first to institutionalise the concept of a _____ in India.
(Transport, Market, Shelter)
- 8) _____ is the Switzerland of India.
(Kashmir, Kerala, Gujarat)
- 9) _____ is not an example of tourist accommodation.
(Pub, Inn, Dharmashala)
- 10) Youth Hostel is located in _____ city of Maharashtra.
(Mumbai, Aurangabad, Nagpur)

B) Fill in the blanks.

10

- 1) Tourism is a _____ activity and therefore an aspect of economic geography.
- 2) The United Nations Conference on international travel and tourism held _____ in 1963.
- 3) Tourism increases local _____ upon a global economy.
- 4) _____ travel is a major contributor to the green house effect.
- 5) Tourism is the world's largest _____ industry.
- 6) The city of _____ is known for its medieval monuments and cultural heritage in Maharashtra.
- 7) STDC stands for _____
- 8) Floating Hotel is located in _____ state of India.
- 9) The Tourism Environmental Act was enacted in _____
- 10) Tourism Development Principles and Practices book is written by _____

2. Explain the various types of tourism.

20

3. Explain with examples factors influencing on tourism development in Maharashtra.

20

OR

Examine the regional dimensions of tourist attraction in India.

4. Answer the following question in short (**any two**) :**20**

- i) Role of travel agencies in tourism development
- ii) Indian Hotel industry
- iii) Role of foreign capital on tourism
- iv) Impact of globalization on tourism

5. Write short notes (**any two**) :

20

- i) Cultural tourism
- ii) Tourism policies in India
- iii) Tourism Circuits
- iv) Hill stations in Maharashtra.

मराठी रूपांतर

१. अ) कंसातील योग्य शब्द निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१०

- १) Tour हा शब्द लॅटीन भाषेतील tornare व _____ भाषेतील tornos पासून तयार झालेला आहे.
(ग्रिक, रोमन, लॅटीन)
- २) _____ लोक शित हवामानापासून सुटका करून घेण्यासाठी पर्यटन करतात.
(आफ्रीकन, युरोपीयन, भारतीय)
- ३) _____ राष्ट्रामध्ये सुट्टीची पर्यटन खेडी उबदार बाजूस वसलेली आहेत.
(युरोपीय, आफ्रीकन, अमेरिकन)
- ४) भारतीय पर्यटन मंत्रालयाने _____ पर्यटन परीक्रमा शोधलेली आहेत.
(१८, २१, १०)
- ५) प्रवासी एजंट ही अशी व्यक्ती आहे की ती पर्यटकासाठी सहलीचे, वाहतूक सुविधेचे, _____, आकर्षक ठिकाणे पाहण्याचे आयोजन करते.
(राहण्याचे, बाजार करण्याचे, यापैकी नाही)
- ६) _____ या देशाने २००२ मध्ये तयार केलेले पर्यटन धोरण ५-७ वर आधारलेले आहे.
(पाकीस्थान, फ्रान्स, भारत)
- ७) भारतामध्ये सर्वात प्रथम प्राचीन काळात बौध्द धर्मगुरुजी प्रामुख्याने संस्थात्मक काम करण्यासाठी _____ ही संकल्पना वापरली.
(वाहतूक, बाजार, निवाश)
- ८) _____ हे भारताचे स्विझरलँड आहे.
(काश्मीर, केरळ, गुजरात)
- ९) पर्यटकांच्या राहण्याच्या टिकाणाचे _____ हे उदाहरण नाही.
(पब, इन, धर्मशाळा)
- १०) महाराष्ट्रातील _____ ठिकाणी युथ हॉस्टेल्स आहेत.
(मुंबई, औरंगाबाद, नागपूर)

ब) गाळलेल्या जागा भरा.

१०

- १) पर्यटन ही _____ क्रिया असून आर्थिक भूगोलाशी संबंधीत आहे.
- २) _____ १९६३ साली युनायटेड नेशनने आंतरराष्ट्रीय प्रवास व पर्यटनावर परीषद घेतली.
- ३) जागतीक अर्थव्यवस्थेमध्ये पर्यटनामुळे _____ वाढलेला आहे.
- ४) हरीत गृह परिणामामध्ये _____ वाहतूकीचा मोठा सहभाग आहे.
- ५) पर्यटन हा _____ मधील जगातील सर्वात मोठा उद्योग आहे.
- ६) महाराष्ट्रातील _____ हे शहर मध्ययुगीन काळातील स्मारक व सांस्कृतिक वारसा या साठी ओळखले जाते.
- ७) S.T.D.C. चे विस्तारीत रूप सांगा.
- ८) भारतातील _____ राज्यामध्ये तरंगती हॉटेल्स आहेत.
- ९) पर्यटन पर्यावरणविषयक कायदा _____ मध्ये केला गेला.

१०) Tourism Development Principles and Practices हे पुस्तक कोणी लिहिले ?

२. पर्यटनाचे विविध प्रकार विशद करा.

२०

३. महाराष्ट्राच्या पर्यटन विकासावर परिणाम करणारे घटक उदाहरणासह सांगा.

२०

किंवा

भारतातील प्रादेशिक आकर्षणची व्याप्ती सांगा.

४. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :

२०

- १) पर्यटन विकासामध्ये प्रवासी एजन्सीचे योगदान
- २) भारतीय हॉटेल उद्योग
- ३) पर्यटनातील परदेशी गुंतवणूकीचे योगदान
- ४) जागतीकरणाचा पर्यटनावरील परिणाम

५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन).

२०

- १) सांस्कृतिक पर्यटन
- २) भारताचे पर्यटन धोरण
- ३) पर्यटन परिक्रमा
- ४) महाराष्ट्रातील थंड हवेची ठिकाणे.

Seat No.	
-------------	--

M.A. / M.Sc. (Part – II) (Semester – IV) Examination, 2014
GEOGRAPHY
Paper – XVI : Geography of Manufacturing

Day and Date : Tuesday, 29-4-2014
Time : 3.00 p.m. to 6.00 p.m.

Max. Marks : 100

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) *Draw neat diagrams and maps wherever necessary.*
3) **Use of map stencil is allowed.**
4) *Figures to the right indicate full marks.*

1. A) Complete the following sentences by choosing correct alternative : **10**
- 1) _____ geography is a subbranch of economic geography.
a) Manufacturing b) Plant c) Soil
 - 2) Manufacturing adds value to the _____ in use.
a) money b) raw material c) human mind
 - 3) Coastal location and nodal centres are the best location with respect to the least
a) settlements b) transport cost c) population
 - 4) _____ is generally undertake in the cotton growing area.
a) Ginning b) Textile mill c) Market
 - 5) Profit maximization approach applied by
a) A. Weber b) Losch c) Pred
 - 6) S.I.C. stands for
a) Standard Indian Culture
b) Social Indian Culture
c) Standard Industrial Classification
 - 7) _____ river is highly polluted river due to industrial discharge.
a) Damodar b) Kosi c) Tapi
 - 8) The humid climate of _____ has helped the early growth of cotton textile industry in India.
a) Mumbai b) Solapur c) Banaras

- 9) Liberalisation is an important aspect of the _____ development.
a) political b) industrial c) educational
- 10) Electron was discovered by
a) J.M. Thomson b) A. Pred c) Smith

B) Fill in the blanks :

10

- 1) Manufacturing is _____ type of human activity.
- 2) The word manufacture has _____ route which means to make by machine.
- 3) The Behavioural approach theory put forward by _____ in 1967.
- 4) _____ is a cheap and bulky power resource.
- 5) Toyota is leading automobile industrial situated in _____ nation.
- 6) New England industrial region is situated in _____ Nation.
- 7) All the Indian rivers have been polluted by _____ effluents.
- 8) _____ means reducing the rate of import duty.
- 9) Least cost industrial location theory was postulated by _____
- 10) _____ is the only one big iron and steel manufacturing centre in South India.

2. Describe the least-cost location theory of “Alfred Weber”. 20

3. Discuss the nature, scope of manufacturing geography in brief. 20

OR

Describe the iron and steel industries in India in brief.

4. Answer the following question in short (**any two**) : 20

- 1) Explain the physical factors for the industrial location in brief.
- 2) Give a short account of the new Indian industrial policy.
- 3) Give a short account of iron and steel industry in Japan.
- 4) What is Neo-classical theory ? Explain in brief.

5. Write short notes (**any two**) : 20

- 1) Chemical industry
- 2) Industrial region of U.S.A.
- 3) Hardware and software industries in India
- 4) Industrial hazards.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) आवश्यक तेथे नकाशा व सुबक आकृत्या काढा.
३) नकाशा स्टेन्सिल्स वापरण्यास परवानगी आहे.
४) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. अ) योग्य पर्याय निवडून विधाने पूर्ण करा :

१०

- १) _____ भूविज्ञान ही आर्थिक भूगोलाची उपशाखा आहे.
अ) कारखानदारी ब) वनस्पती क) मृदा
- २) कारखानदारी प्रक्रियेमुळे _____ ची उपयुक्ता वाढते.
अ) पैसा ब) कच्चा माल क) मानवी मनाची
- ३) किनारी व चौकातील स्थाने किमान _____ च्या दृष्टीने स्थानिकीकरणास उपयुक्त समजली जातात.
अ) वसाहत ब) वहातूक मूल्य क) लोकसंख्या
- ४) _____ उद्योग साधारण मध्ये कापूस उत्पादक क्षेत्रात हाती घेतले जातात.
अ) सरकीकाढणे ब) कापड गिरण्या क) मार्केट
- ५) कमात नफा तत्व _____ यांनी मांडले.
अ) अ. वेबर ब) लॉश्च क) प्रेड
- ६) एस्.आय.सी.चे पूर्ण रूप
अ) प्रमाणित भारतीय संस्कृती
ब) सामाजिक भारतीय संस्कृती
क) प्रमाणीत उद्योगाचे वर्गिकरण
- ७) औद्योगिक पाण्याच्या विसर्गा मुळे _____ नदी अतिप्रदूषित बनली आहे.
अ) दामोदर ब) कोसी क) तापी
- ८) _____ येथील दमट हवामान सूतीवस्त्र उद्योगाच्या प्रारंभास उपयुक्त ठरले आहे.
अ) मुंबई ब) सोलापूर क) बनारस
- ९) उदारीकरण हा _____ विकासातील महत्वाचा घटक आहे.
अ) राजकीय ब) औद्योगिक क) शैक्षणिक
- १०) इलेक्ट्रॉनचा शोध _____ यांनी लावला.
अ) जे.एम्. थॉम्पसन ब) अ. प्रेड क) स्मिथ

ब) रिकाम्या जागा भरा :

१०

- १) कारखानदारी ही _____ प्रकारची मानवी क्रिया आहे.
- २) मॅन्यूफॅक्चरिंग हा शब्द _____ भाषेतून घेतलेला असून याचा अर्थ यंत्राने बनवणे.
- ३) वर्तनवादीतत्व सिद्धांत _____ यांनी १९६७ मध्ये मांडला.
- ४) _____ स्वस्त आणि वजन घटनारे शक्तीसाधन आहे.
- ५) टोयोटा हा प्राख्यात स्वयंचलीत कारखाना _____ देशात स्थापन झाला आहे.
- ६) न्यू इंग्लंड औद्योगिक प्रदेश _____ देशात स्थापन झाला.
- ७) भारतातील सर्व नद्या _____ विसर्गामुळे प्रदूषित झाल्या आहेत.
- ८) _____ म्हणजे आयात जकातीचे दर कमी करणे.
- ९) किमान मुल्य औद्योगिक स्थल सिद्धांत _____ यांनी मांडला.
- १०) दक्षिण भारतात _____ हे एकमेव मोठे लोह पोलाद उद्योग केंद्र आहे.

२. 'अल्फ्रेड वेबर' यांच्या किमान मुल्य औद्योगिक स्थल सिद्धांताचे वर्णन करा.

२०

३. कारखानदारी भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती थोडक्यात विशद करा.

२०

किंवा

भारतातील लोह पोलाद उद्योगाचा वृत्तांत थोडक्यात विशद करा.

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :

२०

- १) उद्योगधंद्याच्या स्थानिकीकरणाचे प्राकृतिक घटक थोडक्यात स्पष्ट करा.
- २) भारतीय नवीन औद्योगिक धोरणाचा थोडक्यात वृत्तांत लिहा.
- ३) जपानमधील लोह पोलाद उद्योगाचा थोडक्यात वृत्तांत लिहा.
- ४) निओक्लासिकल संकल्पना म्हणजे काय हे ? थोडक्यात स्पष्ट करा.

५. टीपा लिहा (कोणतेही दोन) :

२०

- १) रसायन उद्योग
- २) यू.एस्.ए. मधील औद्योगिक प्रदेश
- ३) भारतातील संहती संहिता (हार्डवेअर आणि सॉफ्टवेअर)
- ४) औद्योगिक आपत्ती (hazards).

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. II (Semester – IV) Examination, 2014
GEOGRAPHY
Geography of Marketing (Paper – XVI)

Day and Date : Tuesday, 29-4-2014

Max. Marks : 100

Time : 3.00 p.m. to 6.00 p.m.

- N.B. :** 1) *All questions are compulsory.*
2) *All questions carry equal marks.*
3) *Use of stencils is allowed.*
4) *Draw neat and labelled diagrams wherever necessary.*

1. A) Complete the following sentences with the appropriate alternatives those are given below : 10
- 1) The word “Market” is derived from the Latin word
a) Marcutus b) Murcatus c) None of these
 - 2) _____ is an open space where actual buying and selling takes place.
a) Industry b) Marketing c) None of these
 - 3) “Marketing geography” this word was first pointed by William Applebaum an _____ geographer.
a) French b) British c) American
 - 4) Marketing activities are not linked to the _____ characteristics of the area.
a) Physical b) Climatic c) None of these
 - 5) The main aim of _____ is to fulfill the needs of the people.
a) Profit b) Marketing c) Transport
 - 6) The goods which are brought in, from other countries are the
a) import b) export c) none of these
 - 7) “Geography, Marketing and Urban Growth” this book has written by
a) Berry b) Mulvihill c) Lindberg
 - 8) _____ markets have been developed all over the world.
a) trade b) periodic c) daily

P.T.O.

- 9) _____ and marketing geography are interrelated to each other.
 a) Agriculture b) Industry c) Regional planning
- 10) 'Break point' concept is postulated by
 a) William Reilly b) August Losch c) Weber

B) Fill in the blanks :

10

- 1) Marketing geography is a subbranch of _____ geography.
- 2) "Central place" theory was developed by _____
- 3) Retailing is primary function of _____
- 4) Tertiary activities are _____ oriented.
- 5) Due to lower _____ power India and Indonesia have do not form a large market.
- 6) Areas of dense population provide huge _____
- 7) Periodicity is one of the _____ centres.
- 8) _____ geography is a rapidly growing field of geographical study, with a short history and a long future.
- 9) The _____ markets are those which have permanent establishments.
- 10) The fair is _____ popular trading institutions.

2. Describe the nature, scope and significance of geography of marketing. 20

3. Explain the role of market centres in regional development in India. 20

OR

Critically examine the "Break point theory".

4. Answer the following questions in short (**any two**) : 20

- 1) Describe the functions of periodic market.
- 2) Explain in brief the marketing channels.
- 3) What is market cycle ?
- 4) What is relation between market and transportation ?

5. Write short notes on **any two** of the following : 20

- 1) Types of shopping centres.
- 2) Hierarchy of market centres.
- 3) Fairs and markets.
- 4) Modern marketing system.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) नकाशा स्टेन्सिलस वापरण्यास परवानगी आहे.
४) आवश्यक तेथे नकाशा व सुबक आकृत्या काढा.

१. अ) अचूक पर्याय निवडून खालील वाक्ये पूर्ण करा.

१०

- १) “मार्केट” हा शब्द लॅटिन भाषेतील _____ पासून आलेला आहे.
अ) मर्केटस् ब) मूरकेटस क) यापैकी नाही
- २) _____ हे असे ठिकाण हि जेथे प्रत्यक्ष खरेदी व विक्री प्रक्रिया चालते.
अ) कारखानदारी ब) विपणन क) यापैकी नाही
- ३) _____ भूवैज्ञानिक विल्यम अप्लेबम यांनी ‘मार्केटिंग जॉग्रफी’ हा शब्द सर्व प्रथम वापरला.
अ) फ्रेंच ब) ब्रिटिश क) अमेरिकन
- ४) विपणन क्रिया _____ या प्रदेशासी जोडलेल्या नसतात.
अ) प्राकृतिक ब) हवामान क) यापैकी नाही
- ५) _____ चे मुख्य उद्देश म्हणजे गरजू लोकांच्या गरजा पूर्ण करणे होय.
अ) नफा ब) विपणन क) वहातूक
- ६) जो माल परदेशातून आणला जातो त्यास _____ असे म्हणतात.
अ) आयात ब) निर्यात क) यापैकी नाही
- ७) “जॉग्रफी, मार्केटिंग अँड अर्बन ग्रोथ” हे पुस्तक _____ यांनी लिहिले.
अ) बेरी ब) मॉलव्हील क) लिन्डबर्ग
- ८) _____ मार्केट पूर्ण जगभर विकसीत झाली आहे.
अ) व्यापार ब) आठवडा बाजार क) दररोजची
- ९) _____ व विपणन भूगोल एकमेकाशी निगडीत आहेत.
अ) शेती ब) कारखानदारी क) प्रादेशीक नियोजन
- १०) “ब्रेक पॉईंट” सिद्धांत _____ यांनी मांडला.
अ) विल्यम रिले ब) अँगष्ट लॉश्च क) वेबर

ब) रिकाम्या जागा भरा.

१०

- १) विपणन भूगोल ही _____ भूगोलाची उपशाखा आहे.
२) “मध्यवर्ती केंद्र” सिद्धांत _____ यांनी विकसीत केला.
३) किरकोळ विक्री ही _____ चे सुरुवातीचे कार्य आहे.

- ४) तृतीयक व्यवसाय _____ याच्याशी निगडीत असतात.
- ५) भारत व इंडोनेशीया मध्ये लोकांची _____ शक्ती कमी असल्यामूळे मोठी मार्केट निर्माण झाली नाही.
- ६) घनदाट लोकवस्तीचे प्रदेश _____ निर्मितीसाठी मदत करतात.
- ७) आठवडा बाजार हे एक _____ केंद्र आहे.
- ८) _____ भूगोल हे कमी वेळेत, प्रदिर्घ भविष्याकरीता प्रचंड गतीने वाढणारे भौगोलीक शास्त्र आहे.
- ९) _____ विपणन म्हणजे जेथे कायम स्वरूपी बाजार विकसीत झालेला असते.
- १०) जमा हे _____ काळात उपयुक्त असलेला घटक आहे.

२. विपणन भूगोलाची स्वरूप, व्याप्ती आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. २०
३. विपणन केंद्राचा भारताच्या प्रादेशीक विकासातील योगदान स्पष्ट करा. २०

किंवा

“ब्रेक पॉईंट संकल्पने” चे टिकात्मक परीक्षण करा.

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : २०
 - १) आठवडा बाजारची कार्ये स्पष्ट करा.
 - २) मार्केटिंग चॅनेल चे थोडक्यात वर्णन करा.
 - ३) मार्केट सायकल म्हणजे काय ?
 - ४) विपणन व दळण वळण यांचे संबंध स्पष्ट करा.
५. खालीलपैकी दोन टिपा लिहा. २०
 - १) शॉपिंग सेंटरचे प्रकार
 - २) विपणन केंद्राची क्रमवारी (hierarchy)
 - ३) जात्रा व मार्केटस्
 - ४) आधुनिक विपणन पद्धती.

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – I) (Old) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – III)
Oceanography and Geohydrology

Day and Date : Friday, 25-4-2014
Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

Max. Marks : 100

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal marks.**
3) **Use of stencils is allowed.**
4) **Draw neat diagrams wherever necessary.**

1. A) Choose the correct alternative and rewrite : **10**
- 1) The average depth of the continental shelf is _____ fathoms.
1) 100 2) 200 3) 300
 - 2) _____ is a branch of physical geography.
1) Oceanography 2) Sociology 3) Tourism geography
 - 3) The continuity of the Mid Atlantic Ridge is broken by _____
1) Romanche Trench 2) Purtorico Trench 3) Kuril Trench
 - 4) The salinity of the ocean surfaces is represented by _____
1) Isotherms 2) Isobars 3) Isohalines
 - 5) The oceans supply most of the evaporated water to the _____
1) Lithosphere 2) Atmosphere 3) Biosphere
 - 6) The floating mass of ice on the ocean surfaces is called as _____
1) Inselberg 2) Tors 3) Iceberg
 - 7) The infiltration of water refers to the entering of water in to the _____
1) Surface of the soil 2) Deep soil layers 3) Interior of the earth
 - 8) _____ is the main source of permanent water supply of the streams.
1) Flood water 2) Water vapour 3) Ground water
 - 9) El-Nino refers to a disturbance of _____ and atmospheric conditions.
1) Stratis 2) Oceans 3) Bays
 - 10) The annual average temperature of the oceans is _____ °centigrade.
1) 17.2 2) 19.3 3) 21.1

B) Fill in the blanks :

10

- 1) The mean Density of the ocean water is _____
- 2) Contour Ploughing is one of the methods of water _____
- 3) Challenger Deep is located in _____ ocean.
- 4) The Canary Current is present along the West Coast of _____
- 5) The extensive Continental shelves in northern hemisphere are well known as _____
- 6) Radiolarian ooze has _____ origin.
- 7) An island surrounded by coral reefs is known as an _____
- 8) In Indian ocean, the ocean currents change their direction _____
- 9) The unlined canals are responsible for 30 to 40 percent loss of water to be _____
- 10) The oceans occupy _____ percent area of the earth's surface.

2. Describe with suitable examples, the topography of ocean floor. 20

3. A) Explain the temperature distribution of the oceans with suitable examples. 20

OR

B) Describe the uses of surface and ground water with suitable examples. 20

4. Write short answers (**any two**) : 20

- 1) Explain the need of ground water management.
- 2) What is the importance of La-Nina ?
- 3) Write in brief the types of ocean deposits.
- 4) What are the effects of salinity of the ocean water ?

5. Write short notes (**any 2**) : 20

- 1) Cold currents of northern hemisphere
- 2) Coral reefs
- 3) Oceans and food supply
- 4) Hydrological cycle.

ब) गाळलेल्या जागा भरा.

१०

- १) सागरजलाची सरासरी घनता _____ असते.
- २) समोच्च्यरेषांना समांतर नांगरणी ही जल _____ एक पद्धत आहे.
- ३) चॅलेंजर डोह हा _____ सागरामध्ये आहे.
- ४) _____ च्या पश्चिम किनाऱ्या लगत कॅनरी प्रवाह आहे.
- ५) उत्तर गोलार्धामधील विस्तृत समुद्रबुड जमीनी _____ साठी प्रसिद्ध आहेत.
- ६) रेडिओ लॉरियन सागरी निक्षेपाची उत्पत्ती _____ आहे.
- ७) प्रवाळ कटकांनी वेष्टित बेटाला _____ म्हणून ओळखतात.
- ८) हिंदी महासागरातील प्रवाह _____ नुसार त्यांची दिशा बदलतात.
- ९) _____ साठी वापरल्या जाणाऱ्या पाण्याच्या ३० ते ४० टक्के पाणी अस्तरीकरण नसलेल्या कालव्यांमुळे फुकट जाते.
- १०) पृथ्वीच्या पृष्ठ भागाच्या _____ टक्के क्षेत्र महासागरांनी व्यापलेले आहे.

२. योग्य उदाहरणासह सागरतळाच्या रचनेचे वर्णन करा.

२०

३. अ) सागरजलाच्या तापमानाचे सोदाहरण स्पष्टीकरण द्या.

२०

किंवा

ब) योग्य उदाहरणांसह पृष्ठीय व भूजलाच्या वापराची माहिती द्या.

२०

४. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतीही २) :

२०

- १) भूजलाच्या व्यवस्थापनाची गरज स्पष्ट करा.
- २) 'ला-नीना' चे महत्त्व काय ?
- ३) सागरी निक्षेपांचे प्रकार थोडक्यात सांगा.
- ४) सागरी जलाच्या क्षारतेचे परिणाम कोणते ?

५. टीपा लिहा (कोणत्याही २) :

२०

- १) उत्तर गोलार्धातील शीत प्रवाह
- २) प्रवाळ कटक
- ३) महासागर आणि अन्नपुरवठा
- ४) जलचक्र.

Seat No.	
-------------	--

**M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – I) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – IV) (Old)
Economic Geography**

Day and Date : Monday, 28-4-2014

Max. Marks : 100

Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

- N.B. :** i) **All questions are compulsory.**
ii) **All questions carry equal marks.**
iii) **Use of stencil is allowed.**
iv) **Draw neat and labelled diagram wherever necessary.**

1. A) Complete the following sentence by choosing correct alternative : **10**
- 1) Economic geography is a branch of _____ Geography.
a) Population b) Human c) Regional d) Urban
 - 2) In economic geography _____ activities of human beings are studied.
a) Economic b) Social c) Cultural d) Biological
 - 3) _____ factors affect on industrial location.
a) Raw material and energy resources
b) Market and labour
c) Capital and transport
d) All the above
 - 4) _____ is most useful energy resource in iron and steel industry.
a) Coal b) Petroleum c) Electricity d) Atomic energy
 - 5) _____ industry is not based on agriculture.
a) Sugar b) Cotton textile c) Cement d) Oil seed
 - 6) _____ are the lines connecting the places of equal additional transportation cost.
a) Contours b) Isobar c) Isodepanes d) None of these
 - 7) _____ is not a type of coal.
a) Anthracite b) Bituminous c) Limonite d) Peat
 - 8) _____ is a exhaustible energy resource.
a) Petroleum b) Solar energy c) Tides d) All the above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) सर्व प्रश्नास समान गुण आहेत.
३) नकाशा स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
४) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

१. अ) योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा :

१०

- १) आर्थिक भूगोल ही _____ भूगोलाची शाखा आहे.
अ) लोकसंख्या ब) मानवी क) प्रादेशिक ड) नागरी
- २) आर्थिक भूगोलात मानवाच्या _____ क्रियांचा अभ्यास केला जातो.
अ) आर्थिक ब) सामाजिक क) सांस्कृतिक ड) जैविक
- ३) _____ घटक उद्योगाच्या स्थानिकीकरणावर प्रभाव करतात.
अ) कच्चा माल व शक्तीसाधने ब) बजार व श्रम
क) भांडवल व वाहतुक ड) वरील सर्व
- ४) _____ शक्तीसाधन लोहपोलाद उद्योगात अधिक उपयुक्त आहे.
अ) दगडी कोळसा ब) पेट्रोलियम क) विद्युत ड) अणु शक्ती
- ५) _____ उद्योग हा कृषीवर आधारीत नाही.
अ) साखर उद्योग ब) सुतीवस्त्र उद्योग क) सिमेंट उद्योग ड) तेलबीज उद्योग
- ६) _____ अशी रेषा आहे की, उद्योगाच्या सभोवताली असलेली समान वाहतुक खर्चाची ठिकाणे जोडते.
अ) सम्मोचता दर्शक रेषा ब) समदाब रेषा
क) समवाहतुक खर्च रेषा ड) यापैकी नाही
- ७) _____ हा दगडी कोळशाचा प्रकार नाही.
अ) अँथ्रासाईट ब) बिटुमिनस क) लिमोनाईट ड) पीट
- ८) _____ हे क्षय होणारी साधन संपत्ती आहे.
अ) पेट्रोलियम ब) सौर शक्ती क) सागरी लाटा ड) वरील सर्व
- ९) दोन देशातील वस्तुच्या देवाण घेवाणीस _____ म्हणतात.
अ) आंतरराष्ट्रीय व्यापार ब) देशांतर्गत व्यापार
क) किरकोळ व्यापार ड) राष्ट्रीय व्यापार
- १०) आंतरराष्ट्रीय व्यापार संघटना (ITO) ची स्थापना _____ ला झाली.
अ) १९३० ब) १९३९ क) १९४० ड) १९४४

ब) गाळलेल्या जागा भरा :

१०

- १) 'सेवा' हा _____ प्रकारची आर्थिक क्रिया आहे.
- २) 'पर्यायता' हे उद्योगधंद्याच्या स्थानिकी करणाचे तत्व _____ यांनी मांडले.
- ३) द्वितीयक आर्थिक क्रियातील उत्पादक कामगार _____ रंगाच्या कॉलरने ओळखले जातात.
- ४) उद्योगाच्या स्थानिकी करणासाठी वेबर यांनी _____ प्रकारची आकृती वापरली.
- ५) _____ यांनी १९६७ मध्ये वर्तणुक सिद्धांत मांडला.
- ६) सौरशक्ती हे _____ प्रकारचे उर्जासाधन आहे
- ७) ओपेक (OPEC) ही संघटना _____ चा व्यापार करते.
- ८) युरोपीयन एकत्रीत बाजार संघटनेची स्थापना इ.स. _____ ला झाली.
- ९) गॅट (GATT) ची स्थापना इ.स. _____ ला झाली.
- १०) तांबडा समुद्र व भूमध्यसागर दरम्यान _____ कालवा आहे.

२. आर्थिक भूगोलाची व्याख्या देवून आर्थिक भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्तीची चर्चा करा.

२०

३. द्वितीयक आणि चतुर्थक आर्थिक क्रियांची चर्चा करा.

२०

किंवा

रस्ते व रेल्वे वाहतुक विषयी सविस्तर माहिती लिहा.

४. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) :

२०

- १) जलवाहतुकीवर परिणाम करणारे घटक सांगा.
- २) प्राथमिक आर्थिक क्रियांची चर्चा करा.
- ३) भारताच्या निर्यात व्यापाराचे वर्णन करा.
- ४) गॅटची (GATT) ध्येय आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

५. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

२०

- १) हवाई वाहतुकीचे महत्व
- २) सुगमतेचे मापण
- ३) नव-निश्चय सिद्धांत
- ४) परस्परावलंबीत्व.

Seat No.	
----------	--

**M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – I) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – I) (New) (CGPA Pattern)
Geomorphology – I**

Day and Date : Monday, 21-4-2014

Max. Marks : 70

Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Use of stencils is allowed.**
3) **Figures to the right indicate full marks.**
4) **Draw neat diagrams wherever necessary.**

1. A) Choose the correct alternatives given in the bracket. 7
- 1) Relief features of the second order are mountain plateau and _____
(continent, ocean basin, plain)
 - 2) The radius of the earth is _____ k.m.
(6371, 7263, 7160)
 - 3) Below moho discontinuity _____ layer lies in the interior of the earth.
(crust, mantle, core)
 - 4) A. Holmes putforth the theory of _____ in 1928.
(continental drift, conventional current, plate tectonics)
 - 5) Weathering caused due to human activities is called as _____ weathering.
(chemical, anthropogenic, mechanical)
 - 6) The folded mountain are the _____ mountains on the earth surface.
(youngest, oldest, residual)
 - 7) The place of origin of an earthquake is called as _____
(focus, epicentre, point)

B) Fill in the blanks :

7

- 1) _____ is the science which studies the morphology of the earth.
- 2) _____ earthquake waves can't pass through liquid material.
- 3) Principle of uniformitarianism was firstly putforwarded by _____ in 1785.
- 4) Geosynclines are generally bordered by _____ rigid mass.
- 5) The mass movement are caused due to the _____ force.
- 6) Volcanicity is the example of _____ force.
- 7) Solution is type of _____ weathering.

2. Describe with the help of diagram the 'Interior structure of the earth'.

14

3. Explain the causes and effects of the earthquakes.

OR

Explain the geosynclinal theory of Kober.

14

4. Write short answer for the following questions (**any two**) :

14

- 1) Explain the development of Geomorphology.
- 2) Explain the views of pratt about Isostasy.
- 3) Explain the types of fault.
- 4) Describe the Biological weathering.

5. Write short notes (**any two**) :

14

- 1) Meaning of Geomorphology
- 2) Types of fold
- 3) Chemical weathering
- 4) Holmes conventional current theory.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
3) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व नकाशे काढा.

1. अ) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. 7

- 1) द्वितीय श्रेणीची भूमीस्वरूपे पर्वत, पठारे व _____ आहेत.
(भूखंड, महासागर, मैदाने)
- 2) पृथ्वीची त्रिज्या _____ कि.मी. आहे.
(6371, 7263, 7160)
- 3) पृथ्वीच्या अंतरंगात मोहोडिसकंटीन्यूटीच्या खालच्या भरात _____ आढळतो.
(भूकवच, प्रावरण, गाभा)
- 4) ऑर्थर होम्स यांनी _____ सिद्धांत 1928 मध्ये मांडला.
(भूखंड वहन, अभिसरण प्रवाह, भूपट्ट विवर्तनिका)
- 5) मानवी क्रियेमुळे विदारण घडत असल्यास लाला _____ विदारण मृणतात.
(रासायनिक, मानवजन्य, कार्याक)
- 6) पृथ्वीच्या पृष्ठभागावरील घड्यांचे पर्वत हे _____ पर्वत आहेत.
(नवनिर्मित, सर्वातजुने, अवशिष्ट)
- 7) भूकंप निर्मितीच्या ठिकाणांना _____ मृणतात.
(भूकंपनाभी, भूकंपशिरोकेंद्र, बिंदू)

ब) गाळलेल्या जागा भरा : 7

- 1) _____ हे शास्त्र पृथ्वीचे रूप व आकाराचा अभ्यास करते.
- 2) _____ भूकंप लहरी या द्रवरूप पदार्थातून प्रवास करू शकत नाहीत.

- 3) समानतावादाचे तत्त्व 1785 मध्ये प्रथम _____ यांनी मांडले.
- 4) सर्वसाधारणपणे भूद्रोणी या _____ कठीण भागाने वेदलोल्या असतात.
- 5) भूस्वसन क्रिया _____ बलाच्यामुळे घडून येते.
- 6) ज्वालामुखी हे _____ शक्तीचे उदाहरण आहे.
- 7) द्रावणीकरण (solution) हा _____ विदारणाचा प्रकार आहे.

2. पृथ्वीच्या अंतरंग रचनेचे आकृतीच्या सहाय्याने वर्णन करा. 14

3. भूकंपाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

किंवा

कोबरचा भूद्रोणी सिद्धांत स्पष्ट करा. 14

4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : 14

- 1) भूरूपशास्त्राचा विकास स्पष्ट करा.
- 2) समस्थायीकत्वाबाबतची प्रॅटची मते स्पष्ट करा.
- 3) प्रस्तरभंगाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- 4) जैविक विदारणाचे वर्णन करा.

5. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : 14

- 1) भूरूपशास्त्राचा अर्थ
- 2) घड्यांचे प्रकार
- 3) रासायनिक विदारण
- 4) होम्सचा अभिसरण प्रवाह सिद्धांत.

Seat No.	
----------	--

**M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – I) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – II) (New) (CGPA Pattern)
Climatology – I**

Day and Date : Wednesday, 23-4-2014
Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions carry equal (14) marks.**
3) **Use of map stencils is allowed.**
4) **Draw neat and labelled diagrams wherever necessary.**

1. A) Complete the following sentences by choosing correct alternatives given below :

7

- 1) _____ gas constitutes about 78.08% of the total atmospheric volume.
a) Oxygen b) Nitrogen c) Carbon Dioxide
- 2) _____ Zone lies between $66\frac{1}{2}^{\circ}$ N/S latitude and N/S Pole.
a) Tropical b) Temperate c) Frigid
- 3) The heat _____ by water vapour is called as latent heat of evaporation.
a) Released b) Acquired c) Maintained
- 4) Coriolis Force is produced by the _____
a) Rotation of the earth
b) Imbalanced atmospheric pressure
c) Imbalanced atmospheric temperature
- 5) Relative Humidity = $\frac{\text{?}}{\text{Humidity Capacity}} \times 100$
a) Weight of moisture
b) Volume of water vapour
c) Absolute humidity

6) The extensive tropical cyclones are called as Hurricanes in _____

- a) China b) U.S.A. c) Europe

7) Mistral, Bora, Blizzard etc. are local _____ winds.

- a) Cold b) Hot c) Humid

B) Answer the following questions in **one** sentence only :

7

- 1) State Ferrel's law.
- 2) What is the full form of I.T.C. ?
- 3) What is mean by Roaring Fourties ?
- 4) What is smog ?
- 5) Which theory is developed by V. Bjerknes and J. Bjerknes ?
- 6) What is mean by Front ?
- 7) What is Tornado ?

2. Describe the composition and structure of atmosphere.

14

3. State various types of winds and explain in detail the Planetary winds.

14

OR

3. Describe the process of precipitation and explain its various types.

14

4. Answer the following questions in short (**any two**) :

14

- 1) Describe polar front theory.
- 2) Explain the mechanism of Indian Monsoon.
- 3) Describe hot local winds on the globe.
- 4) Give the detailed account of heat budget of the earth.

5. Write short notes (**any two**) :

14

- 1) Instability of atmosphere
- 2) Tornadoes and water sprouts
- 3) Vertical distribution of temperature
- 4) Pressure belts on the globe.

मराठी रूपांतर

१. अ) योग्य पर्याय निवडून पुढील वाक्ये पूर्ण करा :

७

१) वातावरणात _____ वायूचे प्रमाण 78.08% आहे.

अ) ऑक्सीजन ब) नायट्रोजन क) कार्बनडायऑक्साईड

२) $६६\frac{१}{२}^{\circ}$ उ./द. अक्षांश ते उ./द. ध्रुव या दरम्यान _____ कटीबंध आढळतो.

अ) उष्ण ब) समशितोष्ण क) शीत

३) बाष्पाकडून _____ उष्णतेला बाष्पीभवनाची सुप्त उष्णता म्हणतात.

अ) टाकलेल्या ब) ग्रहणकेलेल्या क) राखलेल्या

४) कोरीऑलीस प्रेरणा _____ निर्माण होते.

अ) पृथ्वीच्या परिवलनामुळे
ब) वातावरणातील वायुभाराच्या असंतुलनामुळे
क) वातावरणातील तापमानाच्या असंतुलनामुळे

५) सापेक्ष आर्द्रता = $\frac{?}{\text{बाष्पधारण क्षमता}} \times १००$

अ) बाष्पाचे वजन
ब) बाष्पाचे आकारमान
क) निरपेक्ष आर्द्रता

६) _____ उष्ण कटीबंधीय विशाल चक्री वादळांन हरीकेन म्हणतात.

अ) चीनमध्ये ब) संयुक्त संस्थानात क) युयोपमध्ये

७) मिस्ट्रल, बोरा, ब्लीझार्ड इ. स्थानिक _____ वारे आहेत.

अ) थंड ब) उष्ण क) बाष्पयुक्त

ब) पुढील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा :

७

१) फेरलचा नियम सांगा.

२) I.T.C. चे पूर्ण रूप काय आहे ?

- ३) गर्जणारे चाळीस म्हणजे काय ?
- ४) धुरके (smog) कशास म्हणतात ?
- ५) V. Bjerknes आणि J. Bjerknes यांनी कोणता सिद्धांत विकसित केला ?
- ६) वायुराशी सीमा म्हणजे काय ?
- ७) टोरनॅडो काय आहे ?

२. वातावरणाचे घटक व रचना यांचे वर्णन करा. १४

३. वाऱ्यांचे वर्गीकरण करून ग्रहीय वाऱ्यांचे सविस्तर वर्णन करा. १४

किंवा

३. वृष्टीच्या निर्मितीची प्रक्रिया सांगून वृष्टीची विविध रूपे स्पष्ट करा. १४

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : १४

- १) ध्रुवीय वायुराशी सीमा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- २) भारतीय मान्सूनची कार्य प्रणाली विशद करा.
- ३) पृथ्वीवरील उष्ण स्थानिक वाऱ्यांचे वर्णन करा.
- ४) पृथ्वीच्या औष्णिक संतुलनाचा सविस्तर आढवा घ्या.

५. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : १४

- १) वातावरणाची अस्थिरता
- २) टोरनॅडो आणि वॉटरस्फ्रूटस (Tornadoes and Water Sprouts)
- ३) तापमानाचे उभे वितरण
- ४) पृथ्वीवरील वायुभार पट्टे.

SLR-VL – 7

Seat No.	
-------------	--

**M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – I) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – III) (New) (CGPA Pattern)
Oceanography and Geohydrology**

Day and Date : Friday, 25-4-2014

Max. Marks : 70

Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **All questions are carry equal marks.**
3) **Draw neat diagrams wherever necessary.**
4) **Use of stencil is allowed.**

1. A) Choose the correct alternative :

7

- 1) The bottom topography of an ocean can be shown by _____
(Hypsographic Curve, Altimetric Curve, Hydrostatic Curve)
- 2) Which one of the following ocean currents belongs to Indian Ocean ?
(Canary Current, Labrador Current, Agulhas Current)
- 3) Who wrote the book 'Oceanography For Geographer's ?
(Lal D. S., Sharma R. G. and Vatal M., Savindra Singh)
- 4) Surface ocean currents derive their energy from _____
(Wind, Salinity, Tsunamis)
- 5) The greatest share of fisheries comes from _____
(Deep seas, Continental Shelves, Fresh water)
- 6) Flat-topped submarine mountains are called _____
(Guyots, Abyssal Mounts, Sea Mounts)
- 7) Romanche Trench is located in _____
(Pacific Ocean, Indian Ocean, Atlantic Ocean)

P.T.O.

B) Fill in the blanks :

7

- 1) The average depth of Pacific Ocean is _____
- 2) Humboldt current is type of _____ current.
- 3) Ganga action plan is related to _____
- 4) A line joining the point of equal depth of the sea is called as _____
- 5) Telegraph plateau is situated in _____
- 6) Salinity in the oceans is directly affected by the temperature and _____
- 7) West wind drift is _____

2. Explain the ocean basin topography with the help of suitable diagrams. **14**

3. A) Explain the ocean currents in Pacific Ocean. **14**

OR

B) Explain the factors affecting on variations of ocean salinity. **14**

4. Write short answers (**any two**) : **14**

- 1) Hydrological cycle
- 2) Water pollution
- 3) Movement of ground water
- 4) El Nino.

5. Write short notes (**any two**) : **14**

- 1) Heat Budget of ocean water
- 2) Factors affecting temperature on ocean water
- 3) Importance of water as a resources
- 4) Coral reefs.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य.
२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३) स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
४) योग्य तेथे आकृत्या काढा.

१. अ) योग्य पर्याय निवडा :

७

- १) सागरतळाची रचना _____ ने दाखविता येऊ शकते.
(क्षेत्रोन्नती वक्र, अल्टिमेट्रिक वक्र, हायड्रोस्टेटिक वक्र)
- २) कोणता समुद्रप्रवाह हिंदू महासागराच्या मालकीचा आहे ?
(कैनरी प्रवाह, लॅब्रेडर प्रवाह, अँगुलहास प्रवाह)
- ३) “भूगोलसाठी सागरशास्त्र” हे पुस्तक कोणी लिहिले ?
(लाल डी. एस., शर्मा आर. जी. आणि वाताळ एम., सर्विंद्र सिंग)
- ४) पृष्ठ भाग सागरी प्रवाह _____ या शक्तीपासून तयार होतात.
(वारा, क्षारता, त्सुनामी)
- ५) मासेमारीचा _____ जास्त वाढा येतो.
(खोल समुद्र, समुद्रबूड जमीन, ताजे पाणी)
- ६) सागरतळाच्या सर्वात वरच्या पर्वतीय सपाट भागाला _____ म्हणतात.
(गायोटस्, आगाध पर्वत, समुद्र पर्वत)
- ७) रोमांचे गर्ता _____ मध्ये आहे.
(पॅसिफिक महासागर, हिंदू महासागर, अटलांटिक महासागर)

ब) रिकाम्या जागा भरा :

७

- १) पॅसिफिक महासागराची सरासरी खोली _____ आहे.
२) हंबोल्ट प्रवाह _____ प्रकारचा प्रवाह आहे.
३) गंगेचा परिणाम _____ नियोजनाशी संबंधित आहे.

- ४) समुद्राची समान खोली जोडणाऱ्या रेषेस _____ म्हणतात.
 ५) टेलिग्राफ पठार _____ मध्ये आहे.
 ६) तापमान आणि _____ या प्रत्यक्ष परिणाम महासागरामधील क्षारतेवर आहे.
 ७) पश्चिमी वाऱ्याबरोबर वाहत जाणारा _____ आहे.

२. सुबक आकृतीच्या साहाय्याने सागरतळाची रचना स्पष्ट करा. १४

३. अ) पॅसिफिक महासागरामधील सागरी प्रवाह स्पष्ट करा. १४

किंवा

ब) सागरजल क्षारतेच्या विविधतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. १४

४. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : १४

१) जलचक्र

२) जलप्रदूषण

३) भूजलाच्या हालचाली

४) एल निनो.

५. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : १४

१) सागरजलाचे उष्णता संतुलन

२) सागरजलाच्या तापमानावर परिणाम करणारे घटक

३) पाणी ही महत्त्वाची साधनसंपत्ती आहे

४) प्रवाळ खडक.

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. – I (Semester – I) Examination, 2014
GEOGRAPHY (New) (C.G.P.A. Pattern) (Paper – IV)
Economic Geography

Day and Date : Monday, 28-4-2014

Max. Marks : 70

Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

- N.B. :** i) **All questions are compulsory.**
ii) **All questions carry equal marks.**
iii) **Use of stencil is allowed.**
iv) **Draw neat and labelled diagram wherever necessary.**

1. A) Complete the following sentences by choosing correct alternative. 7
- 1) _____ Geography is the study of the production and distribution of various commodities.
a) Economic b) Human c) Political d) Social
 - 2) The concept of _____ activities first time put forward by Jin Gotman.
a) Primary b) Secondary c) Tertiary d) Quaternary
 - 3) Principle of industrial location 'substitution' of firms has been putforth by
a) Weber b) Losch c) Isard d) Hotelling
 - 4) Principle of industrial location ' _____ ' of firms has been putforth by Hotelling.
a) Substitution b) Interdependence
c) Profit maximisation d) None of these
 - 5) _____ are a nonrenewable resource.
a) crops b) plants c) birds d) soil
 - 6) _____ was the leading importer of coal in world.
a) India b) Japan c) Pakistan d) France
 - 7) _____ country is not a member of E.E.C.
a) France b) Itali c) Denmark d) U.S.A.

B) Fill in the blanks. 7

- 1) People engaged in _____ economic activities may be labelled as Blue Collar labour.
- 2) _____ are the line connecting the places of equal additional transportation cost.
- 3) _____ was the leading importer of Petroleum (oil) in world.
- 4) When time and _____ increase, transportation accessibility decrease.
- 5) _____ system model was prepared by E.L.Ullman.
- 6) European Economic Community also known as _____
- 7) _____ wrote a book entitled 'Industrial Geography of India'.

2. Discuss the theory of Industrial location by August Losch. 14

3. Give brief account of oil situation in world. 14

OR

Explain in detail about Ullman triad.

4. Answer the following questions in short (**any two**). 14

- 1) Describe the nature and scope of economic geography.
- 2) Distinguish between tertiary and quaternary economic activities.
- 3) Explain the aims and objectives of WTO.
- 4) Describe the distribution of Coal in India.

5. Write short notes on **any two**. 14

- 1) GATT
- 2) OPEC
- 3) Substitution
- 4) Transportation accessibility.

मराठी रूपांतर

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) सर्व प्रश्नास समान गुण आहेत.
३) नकाशा स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
४) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

१. अ) योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

७

- १) _____ भूगोलामध्ये विविध उपयुक्त वस्तूचे उत्पादन व वितरणाचा अभ्यास केला जातो.
अ) आर्थिक ब) मानवी क) राजकीय ड) सामाजिक
- २) _____ आर्थिक व्यवसायाची कल्पना प्रथम जीन गॉटमन यांनी स्पष्ट केली.
अ) प्राथमीक ब) द्वितीयक क) तृतीयक ड) चतुर्थक
- ३) 'च्याऐवजी' हे उद्योग धंद्याच्या स्थानीकरणाचे तत्व _____ यानी मांडले.
अ) वेबर ब) लॉश क) इसार्ड ड) हॉटेलींग
- ४) _____ हे उद्योग धंद्याच्या स्थानीकरणाचे तत्व हॉटेलींग यांनी मांडले.
अ) 'च्याऐवजी' ब) परस्परावलंबित्व
क) नफाआधिक्य ड) यापैकी एकही नाही
- ५) _____ ही पुनःनिर्मिती न करता येणारी साधन संपत्ती आहे.
अ) पिके ब) वनस्पती क) पक्षी ड) मृदा
- ६) जगामध्ये सर्वात जास्त कोळसा _____ आयात करतो.
अ) भारत ब) जपान क) पाकिस्तान ड) फ्रान्स
- ७) _____ हा युरोपचा आर्थिक समाज चा सदस्य देश नाही.
अ) फ्रान्स ब) इटाली क) डेन्मार्क ड) संयुक्तसंस्थाने

ब) गाळलेल्या जागा भरा.

७

- १) _____ आर्थिक क्रियातील कार्य करणाऱ्यांना नीळ्य रंगाच्या कॉलरने ओळखले जाते.
- २) _____ अशी रेषा आहे की उद्योगाच्या सभोतालची समान वाहतूक खर्चाची ठिकाणे जोडते.
- ३) _____ हा देश खनिजतेलाची जगामधे सर्वाधिक आयात करतो.
- ४) जेव्हा वेळ व _____ वाढते तेव्हा वाहतूकीची सुगमता कमी होते.
- ५) _____ प्रणाली प्रतीरूप इ.एल. उलमन यांनी तयार केले.
- ६) युरोपीय आर्थिक समाज _____ या नावानेही ओळखला जातो.
- ७) भारताचा औद्योगिक भूगोल हे पुस्तक _____ यांनी लिहले.

२. ऑगस्ट लॉश यांच्या उद्योगधंद्याच्या स्थानीकरण सिद्धांताची चर्चा करा.

१४

३. खनिजतेलाच्या जागतीक स्थितीचा थोडक्यात आढावा घ्या.

१४

किंवा

उलमनचा त्रीक सिद्धांताचे सविस्तर स्पष्टीकरण करा.

४. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन).

१४

- १) आर्थिक भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्तीचे वर्णन करा.
- २) तृतीयक व चतुर्थक आर्थिक क्रियेतील फरक स्पष्ट करा.
- ३) जागतिक व्यापार संघटनेचे (WTO) ध्येय आणि उद्दिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ४) भारतातील दगडी कोळशाच्या वितरणाचे वर्णन करा.

५. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन).

१४

- १) गॉट (GATT)
- २) ओपेक (OPEC)
- ३) 'च्या ऐवजी' Substitution
- ४) वाहतूक सुगमता.

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Part – I) (Semester – II) Examination, 2014
GEOGRAPHY (Paper – V) (Old)
Geomorphology – II

Day and Date : Tuesday, 22-4-2014
Time : 11.00 a.m. to 2.00 p.m.

Max. Marks : 100

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) Draw **neat diagrams wherever necessary.**
3) **Use of stencils is allowed.**
4) **All questions carry equal marks.**
5) Figures to the **right indicate full marks.**

1. A) Choose the correct alternatives given in the bracket : **10**
- 1) Northern part of pangea is called as _____
(Asia, Laurensia, Gondwana land)
 - 2) Sial is floating on _____
(Mental, Sima, Core)
 - 3) When two plates parallelly pass one another are called as _____
plate margins.
(Constructive, Conservative, Destructive)
 - 4) A very steep slope or vertical rock face is called _____
(Cliff, Escarpment, 'V' shaped valley)
 - 5) Sand bars are formed due to _____ work of sea waves.
(Erosion, Depositional, Transportation)
 - 6) Karst landforms are formed due to _____ erosion.
(Physical, Biological, Chemical)
 - 7) 'V' shaped valley is formed due to erosional work of _____
(River, Wind, Groundwater)
 - 8) Slope replacement theory was put forwarded by _____
(Davis, King, Penck)
 - 9) According to W.M. Davis _____ slope gives river birth in old stage.
(Convex, Concave, Rectilinear)
 - 10) Fiords are formed in _____ areas.
(River, Coastal , Glacier)

B) Fill in the blanks :

10

- 1) Stalagmites are unique features of _____ topography.
- 2) Mushroom rocks are formed by erosional work of _____
- 3) The term 'plate' was first used by Canadian Geophysicist _____
- 4) The concept of slope development presented by _____ in 1942.
- 5) Environmental Geomorphology, anthropo Geomorphology, and urban Geomorphology are the branches of _____ Geomorphology.
- 6) According to continental drift theory _____ was surrounded by Panthalasa.
- 7) _____ is the largest ocean in the world.
- 8) Landscape is the function of structure, process and _____
- 9) Any river can not erode its valley beyond _____ level.
- 10) According to Mr. _____ end product of cycle of erosion is Peneplain.

2. State in brief landform created by erosional and depositional work of river. **20**

3. A) Explain Wegners continental drift theory. **20**

OR

B) Explain the views of Penck on slope development.

4. Write short answers for the following questions (**any two**) : **20**

- 1) Recent trends in Geography
- 2) Glacial erosional landforms
- 3) Applied geomorphology
- 4) Marine depositional landforms.

5. Write short notes (**any two**) : **20**

- 1) The views of A. Wood on slope development.
- 2) Distribution of continents and oceans.
- 3) Landforms in Karst region.
- 4) Natural Hazard Management.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
4) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
5) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. अ) कंसातील अचूक पर्याय निवडून खालील वाक्य पूर्ण करा. 10
- 1) पॅजियाच्या उत्तर भागाला _____ म्हणून ओळखतात.
(आशिया, लौरेंन्सिया, गोंडवना लँड)
 - 2) सियाल हा भाग _____ वर तरंगतो.
(मेंटल, सायमा, गाभा)
 - 3) जेव्हा दोन भूमंच एकमेकाशी समांतरपणे सरकतात तेव्हा त्यास _____
सिमा असे म्हणतात.
(रचनात्मक, संधारक, संहारक)
 - 4) अति तिब्र उताराच्या किंवा उभ्या खडकाच्या भागाला _____ म्हणतात.
(कडा, एस्कारपमेंट, व्ही आकाराची दरी)
 - 5) सागरी लाटांच्या _____ कार्यामुळे वाळूच्या दांड्याची निर्मिती होते.
(विदारण, संचयन, वहन)
 - 6) _____ विदारणामुळे कार्स्ट भूप्रदेश निर्माण होतात.
(भौतिक, जैविक, रासायनिक)
 - 7) 'व्हि' आकाराची दरी _____ खनन कार्यामुळे निर्माण होते.
(नदी, वारा, भूमीगत पाणी)
 - 8) उतार बदलाचा (स्लोप रिप्लेसमेंट) सिद्धांत _____ यांनी मांडला.
(डेव्हिस, किंग, पेंक)
 - 9) डब्लू. एम्. डेव्हिस यांच्या मते वृद्धावस्थेत _____ उतारामुळे नदीचा जन्म होतो.
(अंतर्वक्र, बहिर्वक्र, रेक्टिलिनिअर)
 - 10) फिर्याडची निर्मिती ही _____ प्रदेशात होते.
(नदी, समुद्र किनारी, हिमनदी)

ब) रिकाम्या जागा भरा :

10

- 1) उर्ध्वमुखी लवण स्तंभ (Stalagmites) या भूमीस्वरूपाची निर्मिती _____ या प्रदेशात होते.
- 2) _____ च्या खनन कार्यामुळे 'भूछत्र खडक' हा भूआकार निर्माण होतो.
- 3) सर्वप्रथम भूमंच हा शब्द कॅनेडियन भू-भौतिक शास्त्रज्ञ _____ यांनी वापरला.
- 4) 1942 मध्ये _____ यांनी 'उतार विकास' संकल्पना मांडली.
- 5) पर्यावरणीय भूरूपशास्त्र, मानवी भूरूपशास्त्र, आणि शहरी भूरूपशास्त्र या _____ भूरूपशास्त्राच्या शाखा आहेत.
- 6) भूखंड वहन सिद्धांतानुसार _____ हा भाग पॅथलसाने वेढला गेला होता.
- 7) _____ हा जगातील सर्वात मोठा महासागर आहे.
- 8) भूदृष्य (Landscape) म्हणजे संरचना, प्रक्रिया आणि _____ यांचे कार्य आहे.
- 9) कोणत्याही नदीच्या खोऱ्यातील खनन कार्य हे _____ पातळीपेक्षा जास्त खोलीवर होत नाही.
- 10) _____ यांच्यामते खननचक्राची (अपक्षय चक्र) अंतिम निर्मिती ही समतलप्राच मैदान हे आहे.

2. नदीच्या खनन व संचयन कार्यामुळे निर्माण होणाऱ्या भूआकारांचा थोडक्यात वृत्तांत द्या. 20

3. अ) वेगनरचा भूखंड वहन सिद्धांत स्पष्ट करा. 20

किंवा

ब) पेंक यांचे उतार विकास (स्लोप डेव्हलपमेंट) संबंधीचे विचार स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन): 20

- 1) भूरूप शास्त्रातील आधुनिक कल
- 2) हिमनदीच्या खनन कार्यामुळे निर्माण होणारे भूआकार
- 3) उपयोजित भूरूपशास्त्र
- 4) सागरातील संचयन कार्यामुळे निर्माण होणारी भूरूपे.

5. टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) : 20

- 1) उतार विकासबद्दलचे ए. वूड यांचे विचार.
- 2) भूखंड व महासागर यांचे वितरण
- 3) कार्स्ट प्रदेशातील भूस्वरूपे
- 4) नैसर्गिक आपत्ती व्यवस्थापन.